

DAS ZEICHNER.

יוצא אחת בשבוע.

Krakau, 17 October 1901.

גליון 40.

קראקא ד' חשון תרס"ב.

המז"ל:

חברת "אחיאסף".

תבן הענינים:

ש. ב"ד.
אריאל

מאקס נורדוי.
אליהו הלוי לעווין.
יהודה שטיינבערג.
י. ראבינוביץ.

בארצות המערב. לו.
מכתבים מלונדון. I.
השקפה על דברי המדינות.
מאורעות ומעשים.
ציוראי לומברוון. (סוף).
בכציר. (שיר).
בין קדש לחול. (ציור).
נסיון. (מעשה).
תשובות הריקציה.

תנאי החתימה:

באוסטריה-הונגריה:

לשנה 14.— קראנען.
לחצי שנה 7.—
לרבע שנה 3.50

ברוסיה:

לשנה 6.— רו"ב.
לחצי שנה 3.—
לרבע שנה 1.50

בשאר ארצות:

באשכנז לשנה 12 מארק.
באנגליה " 12 שילינג.
בשאר ארצות לשנה 17 פֶּרַנְק.
בארץ ישראל " 15

מחיר כל גליון 15 ק' / 30 העל.
בעד חילוף הכתבת 20 ק'.

מחיר מודעות:

בעד כל שורה קטנה פטיט 20
הילר, 10 קופ'.

כתבת "הדור":

בשאר ארצות:

Administr. „HADOR“, Krakau, Gertrudy 16.

ברוסיה:

Verlag „Achiasaf“, Warschau, Postkiste 25.

הדור

יוצא אחת בשבוע.

המיל: חברת "אחיאסף".

תנאי החתימה:
באוסטריה-הונגריה:

לשנה . . . 14. — קראנען
לחצי שנה . . . 7. —
לרבע שנה . . . 3.50. —

בשאר ארצות:

באשכנז לשנה . . . 12 מארק
באנגליה לשנה . . . 12 שילינג
בשאר ארצות לשנה . . . 17 פֿרנק
בארץ ישראל . . . 15 פֿרנק.

ברוסיה:

לשנה . . . 6. — ר"כ
לחצי שנה . . . 3. —
לרבע שנה . . . 1.50. —

מחיר כל גליון 30 הילר, 15 קופ.

בעד חילוף הכתבת 20 קופ.

מחיר מודעות:

בעד כל שורה קמנה פמיט 20
הילר, 10 קופ.

Erscheint jeden Donnerstag.

Krakau, 17 October 1901.

Nr. 40 — גליון מ

קראקא, ד' חשוון תרס"ב.

לחותמינו ולסוכנינו הנכבדים.

עם גליון 38 כלה זמן החתימה לאלה אשר חתמו על "הדור" עד 1-שען אָקטאָבער ומתכבדים אנחנו לבקשם בזה למהר

לחדש את החתימה

למען נוכל להוסיף לשלוח את העלים שבוע שבוע בלי הפסק.

יחד עם זה הננו מעירים את הותמי "השלח" ו"הדור", כי זכות ההנחה שנתנו להם לספרים ידועים מהוצאותינו (כפי מודעותינו על המעטפות) היתה נוהגת

רק עד ר"ח חשוון שנה זו

ומן אז והלאה חדלה לגמרי ומקחי הספרים יעלו גם בעד חותמי "הדור" ו"השלח" כמו בשביל שאר הקונים.

תנאי החתימה ברוסיה:

לשנה 6 ר"כ, לחצי שנה 3 ר"כ, לרבע שנה 1,50 ר"כ.
להחתמים על "הדור" ו"השלח" ביחד יוול המחיר בשני ר"כ לשנה והיה המחיר לשנה 10 ר"כ, לחצי שנה 5 ר"כ, לרבע שנה 2,50 ר"כ.

Изд. „Ахиаסף“, Варшава.

בארצות המערב.

לו.

שאלת השחיטה הולכת ומסתכבת בנרמניה משנה לשנה, ויש לדאג, כי חאסר בקרב הימים ברוב הערים והמדינות, וזה יגרום כמוכנן קלקול עצום בחיי הקהלות. מצב הדבר כעת הוא באופן כזה: חברת "צער

בעלי חיים' תחתור בכל חוקף לבטל את השחיטה בכל ממלכת נרמניה, וזה אפשר רק אם יסכים הועד המדיני הכללי לחוק כזה והממשלה הראשית מצדה תאשר ותקיים את החוק, דבר כזה אי אפשר כעת בנרמניה, מפני שנכחו כבר פעמים מספר להציע חוק אוסר את השחיטה בועד המדיני ולא נתקבל ברוב דעות. המציעים היו, כמוכנן, חברי כת האנטיסמיטים בועד המדיני, שהם אמנם הכריוו, כי רק מחמתם על הבהמות ומחפצם לברור להן מיתה יפה הם אומרים לבטל את השחיטה, אבל אין ספק, כי אין זה אלא רוע לב מצדם נגד היהודים, ולהכעיסם הם אומרים. לעומת זה קמה עתה חברת "צער בעלי חיים" והפיצה כרוז ברבים, כי חלילה לה לצער את היהודים ולהציק להם; אדרבה בחברתם נמצאים אנשים של צורה המגנים את האנטיסמיטיסמוס וכבר נספחו לחברת העומדים בפני התנועה הזאת, אלא באמת חסה עינם על הבהמות הנתונות לשחיטה, וזהו מות קשה ומלא מכאובים. על החתום באו אנשים חכמים ונכונים, אשר אין לחשרם בשום אופן באנטיסמיטיסמוס, למשל, החוקר המפורסם (אשר בינתים הלך כבר לעולמו) העלמהאָלף, נייסט, שמשון (מי שהיה ראש בית דין העליון בנרמניה, וכנודע, היה מורע היהודים), פרופ'יסור איסמרק (קרוב להקיסר), בינינסן (אחד מאוהביו של לאסקר), פרופ'יסור הינל, פעטטענקאָפּער, הצייר המהולל אנטון ווערנר, פֿרידריך שפילהונן, פּאול הייוע, בינאס, ועוד רבים כמוהם. הן אמנם בכרוז הזה לא נמצא דבר נגד השחיטה, אלא בכלל הוא מעורר את בני אדם לרחם על בעיה, שלא לצערם הרבה, ולבור להם מיתה יפה, וכן הוא מחליט, כי היה מן הראוי לקבוע חוק מטעם ממלכת נרמניה בנוגע להריגת הבהמות, להמעיט את צערן בכל האפשר, אבל בעלי חברת "צער בעיה משתמשים בדבריהם לצרכם.

בשאלה זו יש, כנודע, שני עיקרים חשובים: א) אם השחיטה נורמת צער מרובה להבהמות? ב) אם כשר בהמה שחווה יסכון יותר למאכל בני אדם ויתקיים יותר מבשר בהמה הרוגה? הן אמנם בנוגע להשאלה השניה אין ספק כי נמנו ונמרו כל המומחים בדבר, שטוב כשר בהמה שחווה מבשר בהמה הרוגה, ולכן הנהינו בכל בתי המטבחים לשלשון הצבא לשחוט את הבהמות ולא להרוגן, כי למכולת הצבא הם צריכים רוקא לבשר שיתקיים זמן מרובה, ואולם אם נחליט, כי השחיטה נורמת צער מרובה להבהמה, הנה נורה לאלה המשתדלים לבטלה, שהרי אין מן היושר לצער את הבהמות האומללות, כדי שיתקיים הבשר לזמן מרובה, ע"כפ אכוריות גדולה היא מצד העושה כזאת. כנגד זה החלישו כמה חכמים

לנבול סכסוניה באחת הערים הקרובות בממלכת פרוסיה. כמוכן יצא מזה הפסד להקצבים בסכסוניה, אשר הלשינו על היהודים האוכלים בשר, כי עוברים הם את מצות הממשלה, ואולם ישרת לב הממשלה היא שעוררה אותה לפסוק דין, כי אמנם אסור לשחוט בסכסוניה, אבל אין איסור לאכול בשר בהמה שחטה, אם נשחטה חוץ למדינה. עכשו משתדלים הקצבים (הם כלם נוצרים) בכל תוקף, כי יעשו אחת משתי אלה: אם כי יאסרו את השחיטה בכל ממלכת נרמניה, או כי יתירוה גם בסכסוניה, שהרי לפי מצב הענינים כעת יצא להם הפסד מרובה מזה.

בימים האחרונים באו פנים חדשות בשאלת השחיטה בממלכת פרוסיה. וזה הדבר: בכל עיר ועיר יש בית מטבחים מטעם שלטון העיר, ועל הקצבים הטל לשחוט או להרוג את בהמותיהם דוקא במקולין של העיר ולא בשום מקום אחר. ויקר מקרה, כי אמר מנהל המקולין למחות בירי יהודי אחר לשחוט בהמות. הדבר הוה בא עד בית דין העליון לעניני השלטון המדיני והמקומי, וזה הוציא פסק דין, שאין להרהר עליו, כי כל שלטון מקומי יכול להנהיג אופן הריגת הבהמות כחפצו ולפי זה גם לבטל את השחיטה, אבל בתנאי, כי יהיה משפט אחר לכל הקצבים, ומטעם זה אין לו הרשות להתיר את השחיטה לזה ולאסרה לאחר, אלא אם יתיר אותה, תהא מותרת לכל אדם, או אם יאסרה, תהא אסורה לכל אדם, מפני שאין שלטון מקומי או מדיני נותן דבריו לשעורין. הדבר יצא מביד זה, וכבר התחילה התנועה בכמה ערים, לאסור את השחיטה. בתחלה נתקבלה הצעה כו בעיר פוסטום מצד מפקחי העיר ברוב דעות, אלא ששלטון העיר (כן הוא החוק בפרוסיה, כי לכל עיר יש שלטון הנקרא מניסטרט וחבר מפקחים וכל ענין חדש צריך שיתקבל משניהם) דחה אחרי כן את הצעתם בשמונה דעות נגד שבע. בהיות לפי זה פירוד דעות בין שלטון העיר ובין חבר המפקחים הגישו את ריבם לפני שר הממשלה וכדברו כן יקום. אחרית הדבר עוד לא נודעה. בינתים קמה תנועה כו גם בעיר הילדסהיים אשר במדינת הגובר, ושם כפי הנראה יאסרו את השחיטה. איך שיהיה, הנה משעה שניתן כל הענין ביד השלטון המקומי של הערים, אין ספק כי יבטלו את השחיטה בכמה מקומות. ואמנם כל זמן שלא יאסרו את השחיטה בכל ממלכת פרוסיה אין לדאג לחסרון בשר כשר (ובערים הגדולות השפעת היהודים מרובה, ובודאי לא יבטלו שם את השחיטה), כי בנקל יביאו להם בשר מעיר אחת להשניה. ואולם בקהלות הקטנות עומדת פרנסת השוחט, שהוא גם החון והמלמד והמוץ, רק על הכנסתו מן השחיטה, ואם תבטל זו תבטל שם היהדות.

ש. ב' ד.

פיוולגים, כי צער השחיטה אינו נדול מצער אופני המיתה האחרים, אדרבה: השחיטה היא מיתה יפה לבהמה.

ראשי חברת צעביח המציאו עתה תחבולה חדשה. הם מדפיסים כרוזים המדברים בננותה של השחיטה ומכיחים את האכזריות המרובה שבה, ואותם הכרוזים הם שולחים דוקא ליהודים בבקשה כי הם מצדם ישתדלו להמעיט את השחיטה בכל מה דאפשר, היינו כי יחדלו מלאכול בשר בהמות שחוטות. בכרוזם זה משתמשים המכרוזים בתחבולות שונות. בכדי למצוא מסלות אל לב היהודים. בתחלה הם פושטים את טלפיהם ומראים סימני כשרות: חלילה להם לשנוא את היהודים, כי זאת היא אולת ורעה רבה. רק מחמתם על הבהמות הם אומרים לבטל את השחיטה, אבל לא למען הרעים את היהודים ולהציק להם. וכנגד זה הם מעירים למוסר את אזני היהודים, כי באחוס כמנהג ישן נושן כוה הם נותנים יד לאנטיסמיטיסמוס. האכזריות המרובה הנמצאה בשחיטת הבהמות העירה כבר כמה פעמים רגשות שנאה ואיבה בלב הנוצרים אל היהודים. הם אומרים: מי שאינו מרחם על בע"ח אינו ראוי גם הוא לחמלה. וזולת זה נרמו הסיינים במאכל ומשתה, שנבדלו היהודים מן הנוצרים וכמו זרים נחשבו להם. וזה מה שהעיר גם שנאה בלב עם הארץ להיהודים. לפי דעת המכרוזים, אין בשחיטה ענין דתי, אלא בשעות החיוקו בו היהודים, והם מביאים ראיה לדבריהם מחוות-דעתו של יהודה ליאופולד שטיין, מי שהיה רב בעיר פֶּרנקפורט, אשר כתב בפירושו, כי אין השחיטה אלא מנהג עפ"י מה שהוציאו חכמי התלמוד מקרא בתורה חוץ לכוונתו ומוכנו. הם מסתעיים במקרא שבתורה: וזכחת כאשר צויתך, ובאמת לא נמצא מקרא כוה בתורה, אלא שהם החסירו מלות אחדות מן הכתוב (דברים י"ב כ"א) ועל ידי זה נתנו לו מובן שלא כפשוטו. העיקר היה להם להבדיל בין ישראל לעמים, ודוקא מטעם זה עלינו לבטל את השחיטה, שהרי כבר באה העת להסיר את הקיר המבדיל הזה.

ולא די להם בסמכם על הרב שטיין, אלא שמביאים ראשי חברת צעביח ראיה גם מדברי הארי שבחבורה, הסופר הנודע מאקס נורדוי, אשר בשכבר הימים כתב כדברים האלה: אמנם כן הוא, שתוף החקים והמנהגים וארחות החיים נורם לחיבור בני האדם ודבקותם זה בזה. ולעומת זה אין לכחש, כי היהודים, למשל, נחשבו בעיקר הדבר מטעם זה כורים בעיני העמים, אשר בקרבם הם יושבים, יען כי אוחים הם בקשיות עורף שאין לה שחר במנהגים מוזרים: לוח מיוחד, שבתות למנוחה ומועדים, דיני מאכלות, שמתיהם שהם מצויינים בהם. כוה נורמים הם לרגש של ניגוד מצד העמים להם...

אנשי חברת צעביח חשבו בלי ספק, כי באספס אל תוך כרוזם את דברי נורדוי ימצאו דבריהם מסלות בלב היהודים, אבל חשבו וטעו. דברי הרב שטיין מקובלים על לב רוב היהודים (שהרי גם בלעדיו זה רובם אינם נוהגים להזהר במאכלם), אבל מכיון שהם קוראים דברי נורדוי, הם כועסים הרבה, משנאתם להציוניות, רבים אשר אמרו להסכים לדברי הכרוז, שנכנסו אל לבם, חזרו מדעתם אחרי ראותם את האנשים מסתייעים בדברי מאקס נורדוי הציוני.

נעזוב את הדברים האלה המעוררים לפעמים גם שחוק ונסתכל במצב הדבר כמו שהוא. כבר אמרנו, כי הועד המדיני הכללי לנרמניה לא חפץ לקבל חוק המבטל את השחיטה. לעומת זה נורה הממשלה במדינת סכסוניה, שלא ישחטו בהמות בנבוליה, והאיסור הזה נהוג שם עד היום. ואולם בהיות שהמדינה הזאת אינה מרובה כל כך באוכלוסין, התאימו היהודים כבר עם האיסור הזה, כי מביאים הם להם בשר שנשחט מחוץ

מכתבים מלונדון.

I.

כמעט שנשים עין על אחינו פה, וראינו שני מיני יהודים לפנינו: ילידי חוץ והם הרבים; וילידי הארץ והם המעטים, ונבדלים אלה מאלה בלשונם ובמנהגי חייהם. ילידי הארץ מדברים רק בלשון הארץ, ובהליכותיהם ובתכונותיהם ובנימוסם החיצוני לא יבדלו ברב או במעט מעם הארצי

בארצנו, כי לאט לאט משתנים פה הסדרים, וקהלת י־מחזיקי הדת' לא הצליחה למשוך אליה כל כנסיות יהודי חו"ל, לא מפני חסידותה היתרה, כי אם מפני שהיא עושה את מעשיה בסופה ובסערה, ודבר זה איננו לפי טעם המתאנגלים המשתדלים לעשות כמעשי עם הארץ המתון בדעת וההולך לאט. אכן אם בדרך אופיציאלי כבר מחוברים כתי התפלה של ילדי חו"ל עם כתי התפלה של ילדי הארץ, הנה בעצם אין הדבר הזה כן, כי באי כתי התפלה של ילדי חו"ל בעיר הבירה ובשאר ערי המדינה רחוקים ברוח מכאי כתי התפלה של יהודי אנגליה וקרובים מאד אל היהודים אשר בארצות המזרח. על דבר זה מעידות החברות השונות בכתי התפלה של אחינו הגרים, שאין בין יהודי אנגליה דוגמתן, כמו חברות משניות, חיי אדם, תהלים, שלחן ערוך ועוד שמות כאלה לעשרות. עדים הם גם כתי ת"ת שבתחום היהודים בלונדון. בעוד שהאחד מהם, אשר בו לומדים הילדים עברית בתרגום אנגלית, מתקיים ברובו על פי נדבותיהם של אחינו האנגלים העשירים החפצים לאנגל את הגרים, הנה יש לנו פה עוד שני כתי ת"ת, והאחד מהם גדול עד מאד ומכיל עד כדי אלף ילדים, ובהם לומדים התלמידים עברית בתרגום יהודית המדוברת והם מתקיימים על פי נדבותיהם של המון העם. בבית ת"ת השני התחילו ללמוד בלשון הארץ, כדי לעשות נחת רוח להרב הראשי, ואולם אחרי עבור זמן מה נהפך הסדר, כי כך הוא רצון היהודים וכך היא דעת הקהל. עדים הם גם החרדים הפרטים ללומדים עברים. ממאות החרדים אנחנו מוצאים פה רק שנים, שלשה, שבהם לומדים בתרגום אנגלית, וביתר החרדים לומדים יהודית דוקא, כמנהג בארצות המזרח. רוצים הם האבות כי ידעו בניהם לדבר יהודית פשוטה כמוהם, בכדי שלא ירחקו יותר מדאי מהם ומרוב העם.

רבות עמלו הרב הראשי עם חבר רבניו ועם הלורד רוטשילד והכנפיה שלו להשכיח את הורגון מפיות ילדי בני ישראל פה ולהפכם לאנגלים גמורים, ואת חפצם נשא הרוח. פעם אחת איימו על קשיות עורף זו והעבירו קול כי הממשלה תגזור לבטל את החרדים, אבל העם קרא אספות, מהא מחאות, נלהם ויוכל לאיתני היהודים, והכל נשאר כבראשונה. אכן לו היתה המלחמה רק בשביל הורגון לבדו, לא היתה כראית להזכר כלל. אבל סבת המלחמה בעיקרה היה החפיץ לשמור את עצמם ואת בניהם מהתבוללות יתרה מדאי, שהוא הוליד את הנשיה להתבודדות ולהתרחקות מן הגוים. ילמדו נא הבנים את התורה והדינים בלשון המיוחדת ליהודים, יהיו כל למודי הדת על טהרת היהדות. בראותנו פה מוסדים כאלה לחיווק היהדות, בשמענו פה בכתי התפלה ברבע היהודים בלונדון, בלירז, במנשסטר, בגלזגוי ועוד בערים רבות מנידים, דרשנים, רבנים מרביצים תורה, מפיקים מוסר, מלמדים דינים, או הרושם שהם עושים עלינו שונה בכל מכל שאנחנו רואים ושומעים בדומה לזה בארצות המזרח. גם החפשי בדעות, אם רק קיום עמו יקר בעיניו, יוקיר את האנשים האלה במקומם וישמח על החזיונות המעידים על רגשות נפש היהודים, החפצים להיות נאמנים לעמם ולדתם והם נלחמים בעד שמירת יהדותם בהסכיבה הרעה האוכלת אותה בכל פה ומעבירה אותם על דתם.

רנילים אחינו בארצות המזרח לחשוב את היהודים האנגלים לשאור שבעיסה, ומכבישים הם אליהם ורואים בהם כעין דוגמא הראויה לעשות כמתכנתה, וכל זה יען כי סופרים מלחכי פינכא ומלקטים עצמות תחת שלחנת גדולי ישראל באנגליה הסכינו לעשות להם חנוף ולנמור עליהם את ההלל במכתבי־עתים עכרים, ואחינו שומעים את התהלות והתשבחות

האנגלים העיקריים, ואין בהם הבדל בלתי אם האמונה לבד; ואולם ילדי החוץ מדברים יהודית בכל סגנוניה השונים, איש איש וסגנונו לפי המקום והמדינה שיצא משם, ובתכונותיהם ובנימוסיהם ומנהגיהם לא יבדלו מאחיהם בארצות מולדתם שפרשו מהם, לכל־הפחות בשנים הראשונות לבואם. אכן יש גם שמשתמשים בערבוביה במנהגי המקום שהלכו משם והמקום שבאו לשם, הכל לפי מדת הזמן לשבתם פה ולפי כשרון הסתלותם וצרכי חייהם. הגרים המתאנגלים האלה, ובכללם גם הדור הראשון הנולד על ברכי ילדי חוץ ויושבי תחום היהודים, יהיו תמיד בעיני הרואה המבין כעין כוי, ספק יהודים אנגלים, ספק יהודים זרים; מאלה רחקו ועד אלה לא באו. אבל אין לנו לחשוב אותם למין בפני עצמו, כי אם עלינו לצרף אותם חלק למין הראשון וחלק למין השני. ורק בדבר אחד דומים שני מיני היהודים באנגליה איש לאחיו, והוא האמונה, אבל גם היהדות הדתית נפרדת והיתה לארבע פרידות: ארבע קהלות, שהן חמש. הגדולה מן הקהלות היא העומדת תחת חסות הרב הראשי של כל קהלות ישראל בבריטניה הגדולה וכל מדינותיה בכל חלקי העולם, והקהלה הזאת מתחלקת בעיר הבירה לשתי כנסיות על פי ראשיהן ומנהיגיהן בעניני חול. האחת נקראה י־קהלת הכנסיות הנאחדות, וראשה ומנהיגה הוא הלורד רוטשילד, והשנית היא י־חברת הכנסיות וראשה ומנהיגה הוא סיר שמואל מונטאגו. באי כתי התפלה של הכנסיה הראשונה רובם יהודים אנגלים, ובאי כתי התפלה של הכנסיה השנית כלם יהודים גרים או מתאנגלים למחצה, ולהם מטיף מיוחד המטיף להם בלשון יהודית המדוברת, אם כי כל עמלם של הרב הראשי ומנהיגם הוא להפוך לכלם שפה אחת — שפת הארץ — ולעשותם לאנגלים גמורים. הקהלה השניה היא הספרדית, והיא הראשונה בזמן, אשר הדרת השיבה חופפת עליה, ולה י־חכם מיוחד ואינה זקוקה כלל להרב הראשי. החכם הוא הרב הראשי של כל כתי תפלתם המעטים במדינה ואנפיה. הקהלה השלישית היא קהלת עדת המתקנים הקטנה, והיא עשירה בכסף, והקהלה הרביעית היא קהלת עדת י־מחזיקי הדת ושומרי שבת. לקהלה הזאת ממונה רב מיוחד יליד רוסיה, וגם שוחטים וכתי אטליו מיוחדים לה העומדים תחת השגחה מעולה, תחת אשר לכל יתר הקהלות אין בלתי אם חברה משותפת אחת הממונה על השחיטה תחת השגחה הרב הכולל. כמובן נוסדה הקהלה הרביעית הזאת ע"י יהודי חו"ל המהדרין במצוות, רבם מארצות המזרח ומעוטם מחסידי יהודי אשכנז, וצביונה ומהותה נחתכים לפי תכנית קהלת עדת ישראל באיוו עיר גדולה ברוסיה. אלו נחלקו הקהלות כתקונן, מן הראוי היה שתהיה הקהלה הרביעית לראש ולנותנת טעם בקרב היהדות פה. קהלת י־חברת הכנסיות נופלת יותר אל הקהלה הזאת משהיא נופלת אל י־הכנסיות הנאחדות, וגם אמנם בהתינו מנהיגה מונטאגו פעם אחת על אשר הוציאורו מן החברה הממונה על השחיטה במצות איש ריבו הלורד רוטשילד, איים על הכנסיות הנאחדות, שהברתו תחלק כלה מן הכנסיות הנאחדות והוא יבנה כמה לעצמו לשחיטה, והטלת אימתו זאת עורה לו להספח שנית אל החברה הממונה על השחיטה, כי אלמלי עשה כאשר אמר, היה יבש מקור ההכנסות של הכנסיות הנאחדות המתפרנסות על ידי כשרי הבא אל פי יהודי חו"ל המשניחים בכשר כשר. אבל מכיון שקפדנותו עזרה לו וחפצו נתמלא, נשאר הדבר כמו שהיה. בכל זאת מבקשת לה עתה י־חברת הכנסיות גם רב בפני עצמה, כמו שיש לה מטיף בפני עצמה, וכבר נתנה עיניה באחד מרבני הארץ יליד חו"ל למנותו לה לרב שיהיה זקוק להרב הראשי. אכן יש לדבר הזה תוצאות רבות בעתיד לפלגות קהלות ישראל

טרנספול והריפובליקה אורנייה לאמר: להבורים המקבלים עליהם עול מלכות אנגליה עד יום ט"ו לחודש ספטמבר יכופר יעון המלחמה ולא יפול משערתיהם ארצה. ואולם אלה אשר יעמדו במרדס ויוסיפו להלחם בחיל הבריטים, משפט מורדים ושולחי יד במלכות להם, ובהתפשט בכף ימתחו עליהם מרת דין קשה. הבורים מצדם ערכו מחאה נגד הכרוז הזה, אשר אמנם לא בצדק ולא ביושר הוא — ויקר מקרה, כי תיכף אחרי עבור היום המיועד היתה מלחמה בין האנגלים והבורים, אלא שלא הבורים נתפשו בכף, כי אם האנגלים. ומיום ההוא ואילך התנפלו הבורים פעמים אין מספר על חיל אנגליה וישבו ממנו שבי. אומרים, כי המלך עדוארד קצף כבר קצף גדול על שרי הממשלה, אשר הביאו את ארץ בריטניה עד הלום, להחל במלחמה, אשר עוד עתה, אחרי שתי שנים להתחלתה, אין איש יודע אחריתה וסופה. אין ספק, כי השמועה הזאת בדויה היא. אין המלך באנגליה כועס על שריו, ובכלל אין לו יפוי כח להתערב בעניני הממשלה. לפי שיודעים אנו את המלך הזה בכל תכונות נפשו וטבעו, יקשה להאמין כי קצף מעודו, וזלתי אם הפסיד הרבה בשחוק הקלפים. אבל מה שאומרים על המלך, יתכן על העם הבריטי כלו. העם כועס על המלחמה הארוכה הזאת המתשת כחזו במרח מרובה, אבל ברובו איננו מתחרט על זה, כי הלו במלחמה, אלא שעוד לא התמו אותה. אפשר כי שרי הצבא אינם ראויים לאותה איצטלא, לפקד צבא מלחמה, ואפשר שהרבר מונח בטבע הענינים. איך שיהיה, הבורים, עם לא עז, הם כעצם בנרונו של ירוון בול, לא לבלוע ולא להקיא.

לעומת זה ינעם להודיע, כי המלחמה בין הריפובליקה של וויניוואיאלה ובין קולומביה בדרומה של אמריקה לא היתה אלא דבר שפתיים. משני הצדדים יצא כרוז בחיל, אבל בפועל עדיין לא נעשה דבר. וזאת לדעת, כי עברה כבר שעת הכושר לממשלת וויניוואיאלה, להתנרות מלחמה בקולומביה, כי בינתיים עברו ימי אבל וככי לארצות הברית באמריקה, וכבר תפש תיאורור רווולד את רסן הממשלה בכל תוקף ועזו. אין ספק, כי אם תמוש כעת המלחמה בין שתי המדינות החלשות תמוש ממשלת ארצות הברית כעיש על הפגרים לשלול שלל. לפי מצב הענינים היה זה טוב ויפה להתקדמות העמים בארצות האלה, שהרי ראינו כבר, כי זולתי ארצות הברית אין מדינה באמריקה יכולה להתקיים בנימוס מדיני קבוע וממשלה מסודרת. הסכסוכים והמהומות היו שם למכה מדינית, ואלו נורמים הרבה להפסד איקונומי, לא רק להמדינות האלה בעצמן, אלא לכל עמי הישוב.

בארופה שלום ושלות השקט. אמרו, כי ממשלת הולנדיה תתערב בדבר הבורים ותתבע עלבונם מבריטניה; אבל לא כן הדבר. אמרו, כי בקרוב יצא פסק דין בענין זה מצד מתווכי השלום בהאג, אבל אין לשמועה זו כל יסוד ושוורש. כן ספרו, כי במותב שרי הממשלות של רוסיה וצרפת, בשעה שעבר הקיסר בערי פרינציה, דברו גם בדבר המלחמה באפריקה, ומה לעשות באנגליה החומסת — גם דברים אלה הם דברי כזב ורעות רוח. מקופנהגן נפוצה השמועה, כי ממשלת רוסיה ספחה אליה את מדינת מנדשוריה, ועל זה עתיד להיות ריב גדול בין הממשלות, ואולם כשמועה זו יש רק קורטוב של אמת, היינו, כי תקעה רוסיה יחדותיה בארצות מנדשוריה, והשאר אינו אלא נוזמאות והפלגות. גם בארצות טורקיה שלום והשקט, כלומר שלום והשקט על פי נוסח ארץ הקדם. כי אמנם תבאנה בכל יום ויום שמועות על דבר מכות ומהלומות, ריבות וקטטות בערי המדינות האלה, פעם יכו הטורקים בהסרבים של

ומאמינים כי אין גדיבים כיהודי אנגליה ואין רבנים כרבניה המיחדים תורה והשכלה, אמונה טהורה וחכמה כאחד. ואולם באמת כל החושב כן אינו אלא טועה. אין בעולם יהדות חנוטה כיהדות אחינו ילידי אנגליה. על גדיבות גדולי יהודי אנגליה נדבר בפעם אחרת, ועתה ננע נא רק כנדולת אנשי הרוח שבה. לא ברבני קהלות הגרים נדבר, שהם כרוב רבני ישראל ברוסיה אשר משם באו ועל אחיהם בני ארצם תורתם והדרתם, רק ברבני קהלות יהודי אנגליה תלמידי בית הספר לרבנים פה. מלבד קהלת המתקנים נחשבים כל היהודים, גם ילידי הארץ, למחזיקים בנושנות, אורי-תודוכסים נמורים; רוב מנין של בתי התפלה צריכים להיות כך ומספר הגון הוא באמת אורתודוקסי, אבל הלא יודע כי אין עם הארץ חסיד, והבורות של היהודים האנגלים עוברת כל חוק. גם בין רבניהם נמצאים רק מתי מספר יודעים את התורה בלשונה המקורית, ויתר העם לא קרא ולא שנה ואיננו יודע אף מה מתורת ישראל ודתו וספרותו. יותר מקרוא עברית עם נקודות לא למדו מעולם, וזה הוא תוכן כל למוד הדת בבתי הספר וגם בבתי העשירים המופלגים השוכרים מורה לכניהם ללמוד עברית. מן הלורד הגדול ראש כנסת ישראל ופרנס בית התפלה הגדול עד הפועל העני בבית מלאכתו, לא נמצא בכל ארץ בריטניה גם עשרה אנשים יודעים קרוא עברית בלי נקודות, כמובן בין ילידי הארץ, ואלה המעטים שאבו את תורתם אם בחו"ל ואם מילידי חו"ל שבאו הנה.

ביחוד שנוא למוד לשון עבר בעיני הרב הראשי, ומתעבר הוא מאד בשמעו כי לומדים איזו נערים בני הגרים לכתוב עברית. די לאיש יהודי, הוא אומר, ללמד את בנו קרוא עברית למען ידע להתפלל. ניגון ההפטרה גם זה דבר נחוץ לנער בר מצוה, אבל כל יתר כנטול דמי. ועל פי השיטה הזאת המתנהגת זה דורות ירדה היהדות פלאים בקרב ילידי הארץ. הרב הראשי הוא בבחינת אפפיוור יהודי, וכל העם אינו אלא כעין עדת יהודים-קתולים, בורים ועמי הארץ.

לולא שטף המון הנודדים הבאים הנה לאלפים ולרבבות היתה עתידה היהדות באנגליה למות ולהבטל מן העולם, אבל פליטי ארצות המזרח מכיאים זרם חיים חדשים עמם, ואם אין ביכלתם להחיות את החנוטים, הלא הם חיים כעצמם ומחיים את הנוטים למות, את אלה שבאו ויהדותם כבר היתה נוססת, וכל עוד שתבוא השפעה מרובה מן החוץ, תרפה ההתבוללות ותגבר רוח היהדות פה.

א ר י א ל

השקפה על דברי המדינות.

(המלחמה בדרומה של אפריקה. — הבריטים ומשפטם על המלחמה הזאת. — המלחמה בדרומה של אמריקה. — מצב הפוליטיקה באירופה. — שמועות כוזבות. — פחד השולטן מפני הצעירים. — מצב טורקיה כעת).

ממלכת אנגליה שרויה בצער, למרות כל הנצחונות והגבורות על אדמת אפריקה הדרומית. הבורים לא נכנעו עוד לפניה, ועוד הם עומדים במרדס. המצביא הראשי לורד קיטשנר שלא פרוטובמא ליושבי מדינות

אנאפֿאוּ, היה לפני זמן מעט בעיר וויטבסק, ושם התיצבו לפניו חברי הקומיסיה ליסוד בית ספר למסחר ויודיעו לו כי בעיר וויטבסק, אשר רוב סוחריה ורוכליה הם יהודים, לא יוכל להתקיים בית ספר למסחר, אשר יוגבל בו מספר התלמידים היהודים, לא רק מחסרון כסף כי אם גם מחסרון תלמידים. איוו מהחברים הציעו כי מספר התלמידים היהודים יוגבל עד 50%, ורק בתנאי כי על המקומות הפנויים יתקבלו יהודים באין מעצור. ה' אנאפֿאוּ יצא ממטרבורג כדי לבקר את הערים דווינסק, וויטבסק, מינסק, סלאָני, גראָדנא, ווילנא, ריגא, ליבוי, נאָוואָ-זיבאָקוּ, קיוב, ומשם ילך לדרום רוסיה ולנפות פולניה. מטרתו היתה להכיר ולדעת את בתי הספר למסחר העומדים וקיימים מכבר והגבונים להוסיף עתה, וביחוד ישום לבו לדעת את פעולת ההגבלות נגד היהודים על התפתחות המודי המסחר במקומות האלה. — הסינט ברוסיה באר כי 1) סוחרים יהודים בעלי תעודה ממדרגה ראשונה יש להם הרשות לשלוח סוכנים נוסעים גם למקום אשר מחוץ לתחום מושב בני ישראל; 2) כי הפוליציה אין לה רשות לאסור בכלא את היהודים הבאים מחוץ לתחום, וזכות ישיבה במקומות החדשים אין להם, בכדי לשלוח אותם אחרי כן בתור אסירי כלא אל המקומות אשר משם באו; ופקידי הפוליציה המושיבים איש יהודי בכלא שלא כדון נענשים עפ"י סעיף 348 של חקי העונשין. — איש יהודי מילודי רוסיה, אשר הלך הוא ובניו ביתו בשנת 1895 להשתקע בארגנטינה וקבל אן תעודת פטורין מנתינת רוסיה, שב עתה לרוסיה ויפן בבקשה לשר הפלך הטברירי כי יקבלנו עוד הפעם בתור נתין רוסיה, אחרי כי נפשו קשורה אל ארץ מולדתו, ובשוב בניו מארגנטינה יעמדו לצבא חק. שר הפלך מלא את בקשת הגולה השב אל מולדתו. — לפי דברי מכה"ע "פֿאָסישע צייטונג" נהגים להשביע את היהודים בבתי הדין הרומנים באופן זה: אל האיש, אשר עליו להשבע בבי"ד, יבוא בכסר שמש בית הכנסת וילך אתו אל המקוה לטבול בשרו במים; אחרי כן יעשה את צפרניו וילבישו תכריכים ויובילו אל ביהכ"ז; שם מניחים את הנשבע בארון וקוראים לפניו נוסח שבועה המלאה קללות אשר תבואנה עליו ועל כל נפשות ביתו אם לא ידבר אמת. לפני זמן מועט נודמן להרב דמתא, דר, נאכט, להשביע איש יהודי, ויודיע לבית המשפט כי לא יוכל להשביע אותו באותו אופן האמור, שאין לו כל יסוד בדת הישראלית. הבי"ד הציע את השאלה לפני שר המשפטים ועדיין לא הוחלט דבר.

צִיזָאָרִי לומְבְּרוֹזוּ.

(סוף *)

לומכרוו המציא שיטה, ואני התאמצתי להקנות אותה לעצמי. הוא היה לי לרב, ואני הייתי לו לתלמיד מקשיב אשר בו התפארתי. בימים ההם ואני כותב בחלק הפיליטון אשר למכתב-העתי, "פֿראַנקפורטר צייטונג" מאמרי בקורת על ספר הזכרון של מְרִיָה בֶּשְׁקִיָּטְסוֹב, הוא הספר אשר היה בעיני לאות זכרון לבערות נאלחה ולפתיות מטורפה ולפריצות שלא מדעת אשר לנערה חולנית שהשחיתו את חנוכה באופן מבהיל, — ספר אשר הדיקנטים, בחוש הריח המיוחד להם להריח את כל נמאם וכל נאלח וכל מתועב ולהתענג עליו, נשאו אותו עד לב השמים. ואני התאמצתי לבדוק את הלהנ הנכער שהוא הבא ברוב התנשאות וברוב ענין, כאלו היו הרברים דברים עומדים ברומו של עולם, ולהוכיח את סימני מחלת הנפש גם בהמחברת עצמה וגם באותם

מדינת מוקדוניה, ופעם יהיו הארמינים למפנע להם, ועם כל זה עולם כמנהגו נוהג — אין פריץ ואין צוחה. השלטן מתירא מפני הצעירים, הם הטורקים האומרים — כדרך כל הצעירים שבעולם — להביא מהפכה מדינית, והוא נשפט עמהם בזעם ובעברה. ואולם אין ספק, כי צל ההרים הוא רואה כאנשים, ומוטב היה לו לחכות עד אשר יגדלו הצעירים ויהיו לאנשים; הגדיים המריבים בפקידי הממשלה, אשר אחרי השוחר לבם הולך, יהיו לתישים, היינו שהם בעצמם יקחו באקשיש' כמנהג המדינה. רבים מאוהבי החופש והצדק עשו כבר כמותם, כי פתחו באידיאליות וסיימו בחמריות גסה, ובכלל ידוע, כי השוחר הוא דבר מכוער מאד, כל זמן שנשל על האדם לתת, אבל לקחת שוחר, כבר יש לזה כמה אמתלאות ותירוצים והערמות, ועל זה נאמר, כי השוחר יעור עיני פקחים. איך שיהיה, כל האומר, כי מרידה קרובה להיות בארץ טורקיה אינו אלא טועה. הן אמנם בכלל ירוב נוססים למיתה, אבל הטורקי הוא נוסם זה כמה שנים ודורות, ועוד לא מת ולא ירד לקבר, וספק גדול הוא, אם ימות בימינו או אפילו בדור הקרוב. אמנם הוא מתנונה והולך, ואין סדרים במדינה זו, אבל עוד חזק הוא מכל שכניו, העמים אשר יקמו לתחיה בדור האחרון. התחיה הזאת היא באמת רק משל ומליצה, כי מה הם ומה חייהם.

מאורעות ומעשים.

המיניסטרוים של ההשכלה ברוסיה פקד על כל הדיקטורים של בתי הספר התיכונים לפתוח למען התלמידים קופות לאגור ולחשוך כסף. — מכה"ע "וואַרש, דניעוויק" מודיע כי המיניסטרוים של ההשכלה הוציא עוד הפעם פקודה לכל המפקחים על גלילות הלימודים, שלא יתנו רשיון להוראת תורת הבוכהאלטריה מרחוק ע"י מכתבים, אחרי כי לפי דעתם אין הוראה כזאת מביאה לתכלית הרצויה, כי בה יחסר אחד התנאים הנחוצים בפרגוניה, שתהיינה עיני התלמוד רואות את מורהו. — בוואראש נפתח בית ספר חדש למסחר בעל שלש מחלקות שנוסד ע"י סוחר העיר. — הסינט ברוסיה באר כי זכות הישיבה בכל רחבי הממשלה נתונה עפ"י פקודת הרוממות מיום 19/1 ש' 1879 גם ליהודים עוזרי הרוקחים וגם לרנטיסטים וחובשים ומילדות, ואין כל הגבלה ותנאי שיהיו עוסקים דוקא באומנות שבירם, וגם העיר מאַסקווא אינה יוצאת מכלל זה, — ביעקטינוסלב נפתח בית ספר למסחר אשר לו מחלקה לההכנה ועוד שתי מחלקות; מספר התלמידים עולה לפי שעה עד 240. — מכה"ע "וואַרש, דניעוויק" מודיע כי בשנה זו ירבו התלמידים היהודים בבתי ספר לרפואת בהמות בוואראש מבקרים אחרות, בעוד אשר עד כה היה מספרם מועט, וגם לא הגיע למדת 10% ממספר הכולל. סבת הדבר מונחת בהגבלות החדשות אשר בשבילן נאלצו היהודים להכנס גם אל בתי ספר כאלה. מכה"ע הוא חושב כי היהודים נכנסים גם לבתי הספר לרפואת בהמות במחשבה תחלה, לעבור ממנו כעבור שנה אל האוניברסיטאות, כי כידוע, היהודים העוברים מבית ספר גבוה אחד אל משנהו, יש להם דין קדימה מתלמידים אחרים, וגם על הגומרים חוק למודים של בתי ספר תיכונים עם מטבעות של זהב, — בית הספר למסחר בוויילנא מוסף לקבל כתבי בקשות מאת תלמידים, עד כה נמסרו לו 400 בקשות מאת יהודים וארבעים מאת נוצרים. הועד המפקח על ביה"ס נושתלל כי על המקומות הפנוים בבית הספר יתקבלו תלמידים יהודים. — הממונה על בתי הספר הנמצאים ברשותו של שר האוצרות ברוסיה, יועץ הסתרים

אם גם ברוח, על ידי מה שהן מכינות לו ציונים ותוצאות נאמנים מכל הספרים ומכתבי־העתים בכל הלשונות הנשלחים אליו ואשר אי אפשר עוד לאדם לכלכל את כלם מפני רובם.

האנשים ההם העוטים אותו מלאכי השלום אשר בבית, הם הם אשר על פיהם נמצא את חידת השלחה והרוח הנכון אשר בהם ילך לומברווז לבטח את דרכו. ככל סביביו אין הוא רואה בלתי אם כבוד ונדולה אשר יביאו לו. השנאה והקנאה עושות את תועבותיהן רק מחויי. ביתו היה לבית ועד לכל איש רוח ולכל חכם לב בטורין. אכן לא בו העון, אם הספרנים אשר לכתבי העתים האמריקנים והאנגלים והרוסים יודעים אל נכון את הדרך העולה אל ביתו. ואולם לו לבדו הצדקה, אם את הדרך הזה יודעים גם כל הסטודנטים העניים, אשר מספרם בערי איטליה, ואפילו בעיר פיעמונט העשירה מהן לפי ערך, לא ימנע ממספרם ברוסיה, אמנם בדברי בדבר הזה עלי לעצור במלים, כי הרב מתרנו בדבר איש בדבר צדקותיו. ואולם עד כמה יעריצו אותו הרופאים העוורים על ידו והתלמידים שומעי לקחו, ואפילו המשרתים אשר בבית הקליניקה ובבית המוויאום אשר לו, — את הרב הזה יחשוב כל איש להגזמה, כל עוד אשר לא יראה אותו בעצם עיניו.

אכן מה גדולה האירוניה אשר נראה בחיי הפרופ'סור לומברווז! אין איש אשר לבו מלא שלום כמוהו — והוא היה לאיש מלחמה מעודו ועד עתה. והדבר הזה בא והיה בלי חפצו, וכמעט בלי ידיעתו. בכונה לא יצא מעודו למלחמה על איש. ועם כל זה אויב נורא הוא לכל מיני סלף ומשגה, ורק לא ישים לב בתומתו כי אל המשגה קשורים עסקים וענינים וכי הסלף יש לו בעלים חיים הקרואים בני אדם.

הנה כן נלה בחטה הטורקית הנשחתה את יסודות הרעל, אשר הם הם המעוררים את מחלת הפלגרא. במשך עשרים שנה התאמצו מתנגדיו להכחיש את הדבר אשר גלה, ויוציאו עליו דבות נתעבות אשר אין כמוהן, ויוציאו קול כי משונע הוא, וידרשו מאת הממשלה כי תוריד אותו מן הקתדרה בבית האוניברסיטה בעיר פביה, אשר שם היה לפרופ'סור בעת ההיא, וגם רדפוהו וימררוהו עד כי באמת עוב את כרוגתו ההיא. ומה היתה כל ההתמרמרות הזאת? הלא רק כי בעלי האחוות אשר בוויניציה של לומברדיה היו מאכילים את פועליהם העובדים בשדה את החטה הטורקית אשר לא היתה עוד עוכרת לסוחר בשוק, ולא יכלו לשמוע את חרפתם כי הם הם המאכילים רעל את שכיריהם.

הנה כן הורה את תורתו כי כשרון־הרוח אינו בלתי אם צורה מסותרת של עפילפסיה. אני לכשעצמי אינני מודה עד היום הוה כי הדיאגנוזה הזאת היא הנכונה בכל ענין וענין בנוגע לכשרון־רוח אמתי, ומחויי אני ברעתי כי עלינו להבריל בין כשרון־רוח מוליד ובין כשרון־רוח מווייך ופוסק, ואולם לא על הדבר הזה אנתנו דנים עתה. אני רק חפצתי לספר כי כל חכמי הפטופט אשר היו למבקרים, כביכול, וכל הדוברים במתיקות, אשר דבקו בגופה של הליטרטורה ומלאכת המחשבת ומוצצים את לחן, וכל המצפצפים ממקצועות הפיליטונים המוציאים מתחת ידם משבעות של זהב ומשבעות של כסף מוויפות, כל אלה התחברו ויתנפלו על לומברווז וישקצו אותו ואת. שמו יותר מאשר נשקץ את הפושע המשולח לארץ גזרה. כפי הנראה חפצו כלם בנעריהם ובזקניהם לעורר את האמונה, אשר בה־יתפארו, כי בכבודם

האנשים שעמלו לעשות לה ולספרה שם עולם. את המאמרים ההם, שהנן פרי הגיני בתורתו של לומברווז ובשיטתו, מה שלא כסיתי מן הקוראים, שלחתי להרב עצמו וימצאו חן בעיניו במאד. הנה כן החלונו לכתוב מכתבים איש אל רעהו, ולא חרלנו שנים הרבה, ואולם פנים אל פנים לא ראינו איש את אחיו בכל זאת. טורין לא היתה מן הערים אשר אליהן אסור, ולפאריו לא בא לומברווז. אכן בימי הבציר בשנת 1896 והנה קריאה הגיעה אלי, אשר קרא אותי הרב לבוא לטורין לדרוש שם ברבים, לתכלית איזה דבר טוב אשר הוא וביתו והנשים אשר עמו נמשכו אחריו בכל לב. הקריאה הזאת הקבילה לחפצי אשר חפצתי זה כבר ואשר זה מאז הלך הלך ונדול בי. או עזבתי הרבה מן החקים הקבועים ומכללי־החיים אשר על פיהם אחיה זה מאז, ואלך אחרי קול הקריאה.

בחצר מסלת הברזל בטורין ראינו איש את פני אחיו בפעם הראשונה, ואולם לו התכונן בנו איש בשעה ההיא, או לא היה מוצא כי הפעם ההיא היתה לנו הראשונה, כי כאשר יחד איש אל רעו מנוער כן חרדנו באהבה ובאחה רבה איש אל תוך זרועות רעהו. כביתו של לומברווז אשר ברחוב לינגאנו עברו עלי ימים אחדים אשר לנצח לא אשכחם, וכפעם בפעם כאשר רק אמצא לי מועד, אז הנני שב ומחדש את הימים ההם. כי הבית ההוא בית נשא אשר אנשים נשאים יושבים בו ואשר רוח אהבה ממלאה אותו ונתנת בו את ריחה ואת ציציה ופרחיה ואשר רוח מלאכת מחשבת מיפה אותו ואשר רוח עבודה פוריה שמה אותו לקודש קדשים.

ובעל הבית — איש אשר אין לו תואר, ואולם קרקר ראשו יפה ומלא הוד עלומים, ולא יאמן כמעט כי כבר עברו עליו 65 שנים. על לחיו עבר התער והן אדומות כשושנים, ובהיות הצחוק עובר על שפתיו להגיעם תכופים, ונראו גומות מלאות לענן חן בלחיו, והמראה הזה מראה זר כמעט בפני נבר. בעור מצחו ורקותיו לא יראה כמעט כל קמט, ואין עוד כל אות לזקנה. מבעד לבתי עינים, המעידים על קוצר ראות במדה גדולה מאד, מביטות עיני תכלת יפות המלאות אמונה ותום, והן כמעט נעימות במבטן כעיני ילד. וגם השפם והוקן בלחיו התחחונה, אשר שערותיהן שיבה, יעמלו רק לשוא לתת לפנים האלה מראה איש מלחמה. וכמשפט מראה הפנים כן משפט הקול, כי נעים הוא ורך מאד, ואת הרושם הזה יגדילו ויאדירו שבעתים גם פסקי הטעמים אשר ללשון האיטלקית המלאים נגינה בשעת הדיבור. כל תנועה וכל תנועה אשר לאיש הזה הלוקח את לב רואהו, מלאה נעימות וכן טוב ומעידה על טוב לבו. בראותנו אותו ונבין כרגע את שרש כל האהבה הגדולה והנפלאה אשר אשתו ושלשת צאצאיו אוהבים אותו.

בדבר אחד טוב נורל הפרופ'סור לומברווז מנורל אנשים גדולים אחרים אשר באו לידי מלחמה עם בני דורם. האהבה עוקרת את הקוצים מעל דרכו ככל האפשר, ומנן תעשה לו להנן עליו מפני החצים אשר ירבו עליו משנאיו בודון וברשע, ולא יחדרו אליו. את כל דבר אשר תביא אליו הפאסט, וקראו אותו אנשי הבית בראשונה, לבלתי תת את הרב להתמרמר ולהתעבר ללא צורך וללא הכרה. בנות בעלות כשרונות גדולים — הבכירה עשתה לה באיטליה שם טוב בתור סופרת נכדה, והצעירה קבלה את התואר דוקטור למדיצינה ולפילוסופיה והיא עוכרת בחריצות רבה במקצוע הפסיכולוגיה — והן היו לעוזרות על יד אביהן ומקילות ממנו את עבודתו ככל האפשר, לא רק בחומר כי

הזקנים החשובים שבקתדראות והבחורים הקלים הממונים על הרשימות שבמכתבי-העתים עוד „יבטלו“ את לומברו „הידוע“ ועוד ילענו על הטורני „המפורסם“, עד כי בפתע פתאם יפקחו עיניהם לראות לגודל חרדתם כי היו למנוד ראש מסביב וכי בכל מקום ומקום קבלו מאליהם את תורתו של לומברו בהיותה דבר המוכן מאליו. אחרי כי אי אפשר כלל לתורת פשעים שלא תהיה תורה אנתרופולוגית ואי אפשר הוא כי חקי העונשים ותקנות משפטי העונשים וכל סדרי בתי הסוהר לא יהיו נחתכים על פי תורת האנתרופולוגיה ביחוסה לפושעים.

הנצחון הזה בוא יבוא ללומברו אל נכון. ואולם אנכי רק זאת תפלת, כי הוא בעיניו יראה אותו. אכן ידעתי כי לו אחת היא, אבל לא אחת היא לנו אוהביו ומעריציו.

מאָס פּוּרדוּי.

פאָריו, בחודש ספטמבר.

בְּבַצִּיר.

אֶת־שֵׁמֶחַ הַקִּרְחָה בִּיעַר הַגֵּם
שׁוֹטְפֶתָּ סַחֲפֶת לְשׁוֹן מִי הַיָּם;
מִשְׁנֵי עֲבָרֶיהָ תִּמְרֵי וְבָרֵשׁ
הֶבֶן בְּמַעְגָּל בְּשִׁמְרִים לְרֹאשׁ;
וְצִבּוֹר אֲרָגִים מִלְּמַעְלָה קָם קָן,
וּמִחֲסָפִים צִמְרָתָם פְּגִינֵי הַטָּל —
מְרִימִים הַצִּפְתָּ, וְקָמוּ דְבָרֶיךָ
חֶרֶשׁ יִבְעוּ בְּאֲזֵנֵי הַגָּל.

וְקָרוֹב לָהּ יַחַץ לְבָדָד הַצִּי,
יִרְמָם, יִשְׁפֹּל בְּעֶמְקֵי גְעִי;
וּבִתְנָלִים פְּרוּעָה בְּחֶשֶׁק רָב
טֹבֶלֶת, טֹבֶלֶת חֲרָטְמָהּ הָעֵב;
וּבִתְנָלִים שְׁנִיָּהּ בְּקֶצֶף עֵז
וּבְצִרּוֹת עֵין חֲתָרֶת לַחֶף; —
מִרְחֹק לָהּ נִדְמָה כְּאֵלוֹ לְבוֹ
הִיָּה שֵׁם גִּשְׁף בְּחֶרְטָם הָעוֹף...
וּתְבִלֶת גְּבַנְגִּים מִתַּחַת מָרֹם,
מְעַל הַרְקִיעַ וּמִטָּה הַתָּהָם —
פְּתָאם וַיִּלּוֹן הַשְּׁחָקִים חִישׁ חִישׁ
יִרְדּוּ וְנִפְּלוּ — וְקָבָה אוֹר יוֹם;
כְּאֵלוֹ לֹא יִסְבֵּן לְהִרְאוֹת לְאִישׁ
הַנְּעֻשָׂה לְפָנָיִם מִן הַקְּלָעִים בָּרֹם...

ובעצמם פגע לומברו, אחרי כי אמר על כשרון-הרוח כי אינו בלתי אם מחלת נפש.

הנה כן הקים הוא בלבדו ובעצם ידו את הבנין הנשגב של האנתרופולוגיה ביחוסה לפושעים; ותלמידיו הבאים אחריו רק הרחיבוהו ויחזקוהו וייפוחו. באותות ומופתים הוכיח כי יש סוג של פושעים אשר נולדו פגומים, ופשעם אינו אלא התולדה המחויבת של אותה הפגימה והיא יעודה מראש. כי הפגימה היא עיכוב של התפתחות, ולכן בעצם וראשונה אינה אלא חיוון של חזירה לאחור, ואולם הפשע אינו אלא דבר חוזר, שנעשים וחוזרים במצב ההתפתחות מעשים ונטיות אשר היו לבני אדם למדה נכונה בעודם בקדמות ימות עולם. כאשר השמיע את האמתיות האלה, או לא עלה על לבו את אשר עולל להמון אנשים רבים; ורק על פי רוב שונאיו ושבע שנאתם בהתנפלים עליו בחמה שפוכה הכיר את הרבר הזה. והשונאים אשר התקוממו לו היו; היוריסטים אשר אומנתם היא פרנסתם, שהם ראו בזה חוצפה מאין כמדה, כי יבוא איש רופא חוקר בחכמת הטבע ויתפרץ לתוך גבולם ויהפוך שם עליונים למטה ותחתונים למעלה ואת פיהם לא ישאל; וכן התקוממו לו היוריסטים מורי ההוראה בקתדראות, שהם ראו פתאם איש אשר בא ונלה את הישימון הנורא שבמחשבותיהם ואת הריקניות הגדולה שבתורתם על הפשע עם סעיפיה ונדריה ואת חוסר התועלת שבשיטת למודם שאין עמה אלא כללים יבשים של לוגיקה והיסטוריה; וכן התקוממו לו התיאולוגים, שהם בחוש הריח החד המיוחד להם הריחו כרנע את הסכנה הכרוכה בעקבה של תורה זו, אשר מפניה יסוערו כמוץ כל המליצות היפות על דבר חופש הבחירה והחטא והתשובה והשטן עם כל מעשיו ונסיונותיו; וכן התקוממו לו כל מיני האדוקים שבכל אומה ולשון, שהם כרוכים תמיד אחרי התיאולוגים והפרופיסורים והיוריסטים ונכונים בכל רגע להשמיד ולהרוג ולאבד את כל מי ש„מוסדות החברה“ האלה הוציאו את משפטו לאיבוד.

חכמי האקדמיות והאוניברסיטאות בעלי השמות הגדולים עוברים עליו בשתיקה או משמיעים עליו פתגמים, שלא בפניו, ומודיעים בחסדם כי כבר „בטלו“ אותו. והעוורים על ידם, המחכים להבנות מאדוניהם אלה ולעלות לגדולה, הם מתאמצים לעבור את בעלי הקרחת הנכבדים ההם ומזייפים ומעוותים ומשבשים בכונה את כל חלק מתורתו של לומברו. למען יקל להם אחרי כן להוכיח את סכלותה ואת הבלויה. וההמון הנס כותבי השורות במכתבי-העתים, המקבלים את כל תורתם רק מאותם המומחים, כביכול, הם באים ומזריקים עליו כפעם בפעם עביט של דברי חרודים. ואולם בין כה וכה וחוק הטבע של האמת המתפרץ בכח איתנים נפלא עושה את שלו. לומברו עושה לו תלמידים נלהבים, אשר רבים מהם עשו להם שם גדול גם מחוץ לגבולות איטליה ארצם, כמו ענריקו פִּירִי, בארון נארודאלו, הפרופיסורים פטריציו, צרבוליו, רונקורוני, קארארא ופִּירִירו (השנים האחרונים האלה זכו ויהיו לחתניו). בכל ארץ וארץ יעשה לו תלמידים, והתלמידים עושים להם תלמידים גם הם כאשר הם שם. כיום הזה לא יחובר עוד ספר עונשים או ספר תקנות בשביל איזה בית-סוהר, ומחבריהם לא ירנישו בהשפעתה של תורת לומברו ולא יביאו אותה בחשבון. ההשקפות על תכונתו של הפשע וטבעו של הפושע נשתנו מן הקצה אל הקצה, וכשם שנשתנתה כל התורה להלכה, כן תשתנה מיום ליום גם למעשה — אם כי לפי שעה מעטים עוד השנויים ונעשים ביראה.

ועל־טת צל־מֹת המִכָּסָּה אֶת־כָּל
 תַּצִּיעַ רָקִיעַ תַּצִּיעַ לְשָׁאֵל ;
 אֵין זָכָר לָרֶם שָׁמַיִם וְעַל
 אֵין זָכָר לְתָהֶם וְמִיָּם וְגַל
 עֲמוּד אָפֵל אֶחָד כָּל הַיְקוּם —
 אֵיפֹה זֶה אֲנִי כָרֶם אוֹ בְתָהֶם ?
 אֵינְנִי עוֹד חֵשׁ וּמְרַגֵּשׁ מְאוּם :
 הַשָּׁמַיִם לִי כִסָּא אִם הָאָרֶץ הֵדָם ? !...
 אליהו: הלוי לעווין.

בין קִדֵּשׁ לְחֹל.

ציור

מאת יהודה שטיינבערג.

גרשון ספיבק הוא עלם בעל לחיים מלאות, ומצח בולט ועינים שוקטות על מלואן; בשפמו כבר נצנץ שער דק, ועל סנטרו הקצר לא נכר אם זהירות בעליו היא לבלתי שכח אף יום אחד מלבער אחר השער שנצנץ, או אם תקופת עלומים מאוחרת היא. הכל חרש עליו: ממצנפתו הגבוהה השוכנת על ראשו כמו בכונה וברעת עצמה ועד הענק לצוארו המקושר בדיוק נפלא באמצע הצואר, עד כרי משהו; גם על בתירדיו אין עוד אף קמט קל... על פניו נראים אותות נדודי ליל, מעורבים עם נחת רוח וחרוה נפרוה המבצבצת מתוך הלב ומסלסת את שפתיו עד כרי היות עליהן צחוק קל. הוא איך ונרחק אל תוך עגלה אחת מענלות מסלת הברזל, אחרי חקירה ובדיקה לכחר לו את היפה והמרוחה שבענלות; זורק מגבוה מטבע של כסף לנער אשר הביא לו אל תוך העגלה את ילקוטו החדש בעל הכרס הרחבה; מרכין ראש בנימוס מדויק כלפי מלוי, אשר כבר לקחו ממנו פעמים את ברכת הפרידה, וקונה לו שביתה על הספסל שאצל החלון. הפעמון השמייע את קול צלצולו השלישי. המכונה שרקה שריקה קצרה ותכופה. העגלה נתקה ממקומה. עוד בפעם האחרונה הוא פותח את החלון, מניע במצנפתו לעומדים בחוץ. הם מנענעים במטפחותיהם ורוחשים בשפתיהם, וקולם נבלע בתוך השאון הגדול אשר יקים מסע העגלות. הוא הכניס את ראשו מבעד לחלון ומושיט ידו כלפי האנשים האהובים לו עתה שבעתים... עוד מעט ולא יראה אותם...

הכל ענום... הכל בדר... האנשים שבעגלה זרים לו. „ושם!.. הוי, מה טוב שם ומה עלו!... שם בלי ספק עודם מסיתים בו... שם לא יענמו... במקום שהיא נמצאת מי זה יכול לענום?“ דמעות נוצצו בעיניו. ועל הספסל אשר למולו בחר לו את מקומו איש עברי כבן שלשים וחמש, בעל כרס רחבה ובולטת, ולו כתפים רחבות וצואר עב ואדום המתקמט ממול ערפו וזקן צהוב ועב, ארוך ומעוגל סובב סובב לסנטרו. הוא בחר לו את הספסל הפנוי אשר למול גרשון, כי כפי מדת רחבו יספיק לו הספסל רק בצמצום לישיבה, ואת ילקוטו הניח ממולו אצל שכנו.

„סנולה ברוקה ומנוסה!“ הוא חוטף ואומר חציו בצחוק וחציו בתמימות— „שלא יבואו עוד הגה אורחים לא קרואים...“ גרשון הרגיש בנפשו נטיה עזה לרבר — והוא בא בדברים עם השכן הור.

„מאיין אדוני נוסע?“ הוא פונה אליו.
 „מקיוב“ — עונה הלוי מתוך פיהוק ברוחה המסוגל רק לקבלנים.
 „ואדוני מאין?“

„אני נוסע מפיליפובה.“
 „הקנית שם? אם מכרת?“
 „מכור? לא מכרתי דבר... קניתי שם מעט רידיים לכלתי.“

„כשבוע תמים ארחתי בבית הכלה שלי“, מוסיף גרשון לספר—
 „צייר בנפשך, אדוני, ששת ירחים עברו מעת באנו אני וכלתי בברית החתון — ולא ראיתיה מאז אף פעם אחת!“
 „הנה זה פלא!“ מעיר הלוי חציו מפני הנימוס וחציו בלעג נסתר. „אני חפצתי לנסוע אליה, כאשר אך עברו כשלשה ירחים, אבל אמי הגיאתני מנסוע... היא אמרה כי לא מן הנימוס הוא למהר ככה לנסוע. למהר ככה! הן לה נקל לחכות...“

„ואני חכיתי עוד כירח ימים, ואז נמרתי בדעתי לנסוע בלי איחור. אבל אבי אמר כי זמן סילוק הנדוניה קרוב, ועל כן תוכל נסיעתי להזיק לדבר; אם אראה להם קרבת דעת מרובה, יוכלו להקל שם בסילוק הנדוניה, להשתמש או גם להחסיר מן הסכום...“
 אבל יותר מששת הירחים לא חפצתי וגם לא יכולתי עוד לחכות ואסע.

„הכלה — יפה מאד בלי ספק?“
 „אם יפה היא? בדבר הזה אל תשאל אותי, אדוני, שאל את בני עירי! גם אויבי אביה יודו כי אין כמוה בכל העיר!“
 „וכסף נדוניה כמה יתנו לך?“

„יפה היא בדברה, יפה בהחשונה, יפה בצחקה ועוד יותר יפה היתה בהתעצבה לנסיעתי. יש אשר תשא עליך עיניה המזהירות — ולא תמצא לך ידים. חש אתה עליך כח מכניע, כח משעבר, ואינך יכול להרים אליה עין או לנוע יד ורגל.“
 הלוי מוציא את ספר־זכרונו ואת עט העופרת שלו מכיסו, רושם איזו ציפרות, מחבר וגורע.

„כל כך יפה!“ — הוא פונה אל גרשון בקול כמתפלא, וגומר בלהישה את חשבונו: „מאתים — נכה עשרים ושלוש — מאה ושבעים ושבע.“

„הכל בה כאלו נעשה בכונה: ממבנה קומתה, שכנראה לא נכפפה עוד מעולם, ועד רוחב החזה הבולט ואינו בולט; מנועם הלובה,

הקבלן הוציא מילקוטו נקנוקים מבושמים בשום ופלפל, ויחתך מהם חתיכות חתיכות, ויפצלן ויבלען לתיאבון.

„אבל כל העונג שהוא לא נשא בצער הפרידה“, מוסיף גרשון לספר ועיניו נטויות אל החלון... „המרכבה עמדה לפני הפתח... אני מבורך ומברך את הקרובים, את אנשי הבית, והיא עומרת בזוית, חובקת את ידיה ומבטת נכחה... כמה צער, כמה תונה נשקפו מעיניה! ניכר היה שהיא חפצה לבכות, ורק עצרה בנפשה ותתאפק...“

„... והלב דופק — דופק... ומושך אליה... והידים מתבקשות לחבק... אנכי לא עצרתי ברוחי ואתפרץ בכני, ותכך גם היא... ואז חשתי כי כל אשר בבית יקר לי מאד... צר היה לי להפרד גם מכלי הבית שהסכנתי אליהם במשך מספר הימים הטובים והמעטים האלה... ואוסף לחבק ולנשק את אנשי הבית ואת קרוביה ולברך אותם שנית, ואחפויץ לנשת אל כלתי, אבל לא מצאתי את לבבי ולא ידעתי בעצמי מדוע, והלב דופק — דופק, ודבר מה מוצץ שם כעלוקה, ואני, האמינה, אדוני...“

גרשון היה עסוק כל כך בהשתפכות רגשותיו עד שלא שם אל לב כי עמד המסע כרגעים אחרים בחצי-התחנה ולא ראה כי בן ליתו ירד שם, אז ירים את עיניו והוא רואה איש זר יושב על מקום הקבלן ומביט אליו ומתפלא ומשתאה.

גרשון נכלם ויקח את ילקוטו וילך לחפש לו מקום בעגלה אחרת.

ג ם י ן ז

מעשה.

מאת י. ראבינוביץ.

בצעיה עלטה כסה הלילה את פני הארץ.

דממה היתה מסביב; בכל השלך הס... ורק לפעמים רחוקות נשמע מרחוק בהודעו הנשר חחת ענלה עוברת. זעיר שם נשמעה יבבה ממושכה של איזה זמיר בודד, ויש אשר נשמעו מרחוק גם קולות מתוך הלילה אשר התנשאו פתאם ויִאָלְמו פתאם בחשכת המרחב.

כל היקום ישן—ורק שנינו ערים; אני והוא...

אני, צעיר שוקנה קפצה עליו בלא עת; והוא, זקן שעור לא נס לחו... הוא מספר ואני שקוע במחשבות...

הוא מספר... מספר על החיים ועל הענג שבם; על החיים שאינם אלא עבודה... מספר על אודותיהם הם, על אודות חיייהם ועבודתם הם... הם חיו, הם ידעו לחיות...

הם אכלו מעץ החיים לשובע, גם מעץ הדעת קטפו וחטאו לא דבק בם... הם אכלו—לשמו יתברך... השלחן היה מזובח, הלחם — קרבן והם—כהנים...

הדומה יותר לטיסה, ועד מתק מדברה, שפעם נראה לך משוררת ופעם מתאוננת; מקמטי מצחה ועד נומות לחייה, עיניה, חוטמה — הכל, הכל יפה במין יופי משונה.

„כן?“ מכמט הלז ומפהק.

„התאמין לי, אדוני? במשך הימים ששהיתי שם, כמעט שלא ידעתי שנה.“

„הבעירכם אוכל למצוא חוצבים לשכור אותם לעבודה על המסלה?“

„בעירנו — אולי תמצא... ויכול היות גם כן כי לא תמצא... כן, אדוני, לא ישנתי כמעט בכל העת ההיא; ומתי, באמת, יכולתי לישן? עד חצות הלילה היינו הולכים לשוח עם חבורת מכרים ומכרות. הודה בעצמך שבהליכה זו לא יכולתי לצאת ידי חובתי לעצמי, זו היתה הליכה לשם יציאת חובה, לשם אורחים, שאתה חייב לשלם להם מס בעד הכבוד שיכבדוך; ומובן מאלי, שמחצות הלילה יצאתי לשוח לעצמי, לי ולכלתי — אני והיא. היא שואלת אותי, אם לא הניעה העת לשוב, ואני מחליט: לא! אחרי כן אני שואל אותה, אם לא עיפה היא ואם לא הניעה העת לשוב, והיא עונה בחטיפה: לא! ופה הלילות מה יפים! שמים כהים פרושים עלינו... הכוכבים נוצצים, כמו מבטיחים לנו איזה דבר... כן, יכול אני להשבע כי הם הבטיחו לנו איזה דבר ואנחנו שמענו... ואני מחריש והיא מחרישה... ושנינו מקבלים נחת מן השתיקה, כי באמת מה היה לי או לה להניד את אשר איש ממנו לא ידע עוד?... אני לוחץ את כף ידה והיא עונה לי בלחיצה — ומה לנו עוד יותר?“

„החוצב הגראף קומיר בוטינסקי עתה אבנים מהרריו שסביבותיכם?“ שאל הקבלן ויעל אש בסינארה.

„כמדומה לי שהוא חוצב.“

„ובכמה ימכור את הסאזין?“

„אינני יודע בבירור... ואז שכחתי כי יש עולם עוד בלעדי, חויץ ממני, וכלתי והכוכבים שעל ראשינו והעצים שעל ידינו; וזה עבר הלילה הקצר, והשחר הניס אותנו הביתה, וגם אז לא יכולתי להפרד מעליה, וכמעט שבכיתי מצער. איככה זה אפרד — ואני אינני יכול?“

„לך-לך תורי וערכה לך שנחך, אמרה היא בנעימה, ותחלק את ראשי; ואז חשתי כמו חדרין עוברים על בשרי ונפרדתי בעל-כרחי והלכתי אל חדרי לשכב על מטתי, ואולם ישן לא ישנתי, ורק שכבתי ואקצוף על היום המקצר את הלילות הנעימים — וכן היה לילה בלילה.“

הקבלן התעורר ויקרב אל מלתחתו ויפתח אותה.

„האין תחת ירך שכיף, אדון צעיר?“

„יש“, ענה הלז ויפתח גם הוא את ילקוטו, ובין המון כתנות מנוהצות ובתי-צואר ואפרדות חושן ומעילים משש ויוצא מתוך אחד הנרתקים שכיף קטן וימסרהו לשכנו.

„וכי לא נתנה לך כלתך דבר להיות לך לאכלה בדרך?“

„נתנה מגדנות ותופינים, אבל... חפץ אני להביא את אלה הביתה בשלמותם; מעשה ידיהם. גם במלאכת האפיה היא מצמינת!“

גרשון הוציא מבין הבגדים מטפחת-ידי לבנה כשלג ועליה מרוקם באותיות ירוקות: „אהבני ואהבך“. ריח בושם משפך נדף מן המטפחת וימלא את כל חללה של העגלה. הנוסעים הפנו את פניהם לאננס אל המקום שמשם בא הריח.

אנכי ידעתיו מיום לירתי.
מלמד הייתי – תיכף אחרי חתונתי, בשנה השניה; מלמד הייתי
באהת החצרות אצל בעל-ישוב עשיר; לא רחוק ממנו התנורר רוכל
עני, עני ואביון, בלי לחם ובלי שמלה.
ויהי היום ותלד אשתו בן.

ויבוא הרוכל לבקש אותנו לבוא לברית המילה. ונאות לו. אדוני
היה לסנדק.

בלילה לפני הברית הלכנו אל ביתו. בבואנו בכה הילד ויצעק
מרה. אבי הילד הצטער מאד, ואולם אנחנו ישבנו ללמד. גם אדוני
ישב כל הלילה; יום מיתת אבא-זקנו היה היום הבא.
ונער היה שם, בן ישוב סמוך. ויחל הנער ללמוד בקול, וקולו
היה נעים וערב... וידום הילד...
וילמוד הנער כל הלילה – וישתוק הילד עד בקר.
ובבקר שב לבכות...

והמוהל היה חזן...

איש צעיר היה, בעל קול ערב ומטיב ננן. גם שחיטה ידע וגם
מילה. ואולם טרם מצא לו מקום, וידוד מעיר לעיר...

ורגליו הביאוהו אל הכפר ביום לדת הנער... ויקחהו הרוכל
למוהל. עני היה הרוכל ולהביא מוהל מן העיר לא השיגה ידו.

ויאכל המוהל על שלחן הרוכל שבוע ימים.
ובשעה התשיעית בבקר החלה המילה.

והילד בוכה...

בכין היה הילד...

ויביאוהו אל החדר הגדול – והוא בוכה... וישכיבוהו על ברכי
אדוני והוא בוכה... ויקרב אליו המוהל – והוא בוכה... בוכה עד
לחמלה...

ויהי כאשר פתח המוהל את פיו לברך – וידום הילד; ורק את
עיניו הקטנות פקח לרוחה וישכב כחולם...

וגם כאשר חתנו את בשרו באיזמל ודמו שתת – שתק הילד...
ויהי הדבר לפלא...

והמוהל שר כל העת בקולו הערב – והילד היה המקשיב ולא
בכה... בדממה שכב ולא בכה...

אינך מאמין!... לא בכה...

מתפלא אתה!... האמן לי – לא בכה...

על דברתי! – לא בכה...

הלא כאב לו? תשאלני... כן... אבל זהו הפלא – שלא בכה...
לא בכה...

הוא לא בכה... עד אשר הוציאוהו מן החדר הגדול וביאוהו
לחדר אמו... ואז בכה...

ואולם בשמעו את קול החזן – חדל מבכות...

ורק בנסוע החזן לזרכו למחרת היום – החל לבכות... ויבך בלי
הרף שלשה ימים ושלשה לילות...

כן! נשמתו היתה מעולם הנינון...

והדבר הזה היה למקור צרותיו.

ואולם... לא כל אדם זוכה לכך... הם אוכלים – ואנחנו
אוכלים... – הוא מדבר ואני אינני שומע... שקוע אני במחשבות...
ומסביב דממה...

ופתאם הפרעה הרממה.

קול ערב ונעים הבקיע את עלטת הלילה... והקול הגיע לאוזנינו...
והקול – קול אשה...

הלך מחשבתי נפסק. הייתי כולי שומע...

נפלא היה הקול!.. חודר לעמקי הנפש ולוקח לב וכליות!..

ופתאום נמשכתי בבגדיי... „נלכה!“... שמעתי את קולו.

לא זעתי ממקומי... רגלי כמו לנחושתיים הונשו...

„נלכה!“... הרעים בקולו.

צעדתי צעד אחד ואעמוד...

„קול באשה – נלכה!“... קרא עוד הפעם וימשכני בחזקה.

הלכתי – כשה לשבח יובל...

ויפסק הקול ויחרל... ודממה היתה כבראשונה...

ואני חולם בהקיץ... ומראה השמים – כחולמים...

ופתאם נשמע קולו...

– „הזה הוא נינון? ... נינון של בשר ודם... נינון של ערוה...“

נינון ישנו רק אצל שניהם...

רק אצלם יש נינון!.. אצלו יתברך – שם... ואצלו יחיה –

פה... יחר הנינונים... – הם רק לשבר את האוזן...

הוא אוצל עליהם מהוד – מהודו קולו... והם אינם יודעים להשתמש

במתנה זו שנתן להם... הוא מבקש תפלה... יחודא עילאה... והם

שרים שירי ענבים...

כי – הנחש זרק מרה בנינונם... ונינונם יש בו מעין חטא...

והוא בא – רק להביא את האדם לידי נסיון...

יש נינון ויש נינון!.. יש נינון טהור – הנאצל מהודו יתברך...

ויש נינון מעורב – שיר שטן חלה בו...

ומהנינון הזה צריך האדם להשמר... אשריך שהצלתיך – בעוד

עת... מתפלא אתה?.. מביט אתה עלי בתמהון! הבה אספר לך

מעשה שהיה...“ הוא השמיע קול שיעול ויכעב ויחל לספר.

„היודע אתה איה עיר אלוחה?׃

אינך יודע – הבה ואניד לך. אלוחה – היא עיר קטנה בפנות

הדרום... אנכי הייתי שם.

באלוחה היה בעל תשובה...

הוא היה פרוש מאשתו... צעיר היה... יפת תואר היה... ואש

שחורה בערה בעיניו השחורות... אך – פרוש היה...

הוא ישב ויהגה כל הימים בננלה וכל הלילות – בנסתר...

ואולם בנעוריו לא למד נסתר; מתננד היה...

אכן לבו נהפך... הוא היה לאחד ממנו...

אך הנה נשיתי מן המסלה – אשובה לספור...

גם את פניה ראה מכער סבכי העצים; ואולם לכו לא הלך
אחר מראה העינים כי אם אחרי משמע אוניו.
קולה היה לו העיקר והשאר — לספל...
הקול משך אותו בחבלי קסם... הוא עמד על מקומו כאסור
ולא נע ולא זע... והיה כלו אך שומע...
וכה עבר זמן תפלת המנחה — והוא לא ידע; צללי ערב
נשיו — והוא לא ראה — לאחרונה חדל הקול...
ואו התעורר כמו מתרדמה עמוקה — וידע את כל אשר עשה...
וימהר לשוב — אך רגליו כשלו וישב על הארץ ויבך...

ובבית המדרש היתה מבוכה... הרב איננו...
וילכו לבקשו וימצאוהו בוכה ביער... ויביאוהו הביתה.
מקץ שבוע ימים קם מחליו. הרופא צוה עליו ללכת לשוה,
אך הוא לא הוסיף ללכת לברו...
עוד פעמים אחדות הקשיב מרחוק את הקול... ואולם ירא לא
ירא עוד אותו... בן לויתו היה לו למחסה ולמגן... „נצלת” אמר
בלבו וישמח מאד. אבל שמחתו לא היתה שלמה...
לשמוע חפץ ולא יכול... להשכיח חפץ מלבו את אשר קרהו
— ולא יכול... חסר אוניו היה... לא יכול למשול ברוחו...
חפץ — ולא יכול...
בלבו התרוצצו שני מיני רצון שונים: הרצון להשכיח מלבו את
זכר החטא והרצון לשוב ולחטוא... ולבו נלחץ ויכאב עליו מאד...
ומלחמה תמידית היתה בלבו: בין יצר הטוב ויצר הרע...

באחד הלילות התקשה על למדו.
קושיא עצומה היתה לפניו שלא יכול לפרקה, והוא הצטער
עליה מאד... ראשו היה עליו כנגל ומחשבותיו נבוכו...
ופתאם הקשיב קול זמיר...
בימים האחרונים אהב מאד את הזמיר, זה היה המשורר האחר
שאותו יכול לשמע בלי חטא...
ואו יצא החוצה וישב על הספסל...
שעה מאוחרת היתה. כל היקום ישן... בחוצות השלך הס...
דלתות הבתים סגורות ותריסי החלונות מנופפים. הכל ישן — ורק
שניהם ערים: הוא והזמיר.
הזמיר — מזמר והוא — שומע.

הזמיר נאלם...
ובעוד רנעים אחרים נשמע מרחוק קול זמיר אחר. הוא הלך
אחרי הקול.. ואולם — הקול רחק ממנו...
וכאשר יוסיף ללכת — כן ירחק הקול... ולאחרונה נאלם
רנע...
והוא רואה פתאם כי הוא במעמקי החורשה... לא רחוק מן המקום
אשר ידע...
קול אחר נשמע... ולשמעו נכלמו הזמירים וידמו. ויקשיבו
ויאנחו

בלמדו תורה בעיר הקטנה הסמוכה בטל לעתים לא רחוקות
מתורתו וילך לשמוע קול שרים, חזנים ומנגנים, הוא לא הניח אף חפה
אחת שלא עמד אצלה... ואחר כך היה הולך בליות המנגנים בכלי-
זמר.

ואולם בעצמו לא ידע לומר: „קול” לא היה לו...
ועל הדבר הזה הצטער מאד...
ואולם כשרונות טובים היו לו: ראש של עליו, מוח פתוח
כפתחו של אולם... ואם כי המעיט ללמוד, בכל זאת קבל סמיכה
בהיותו בן שבע עשרה שנה...
ובשמונה עשרה — נכנס לחפה...

אחרי כן היה לרב.
מאושר היה. הכל היה לו: גם תורה, גם מצוות, גם פרנסה וגם
כסף, הוא הצליח בכל.
ורק דבר אחד הציק לו — כי לא היה לו „קול”...
בראשו התחוללו ניגונים, ניגונים; בלמדו נשמעו תמיד רק
ניגונות ערביות... ואולם נוגת היו הניגונות... והוא דאג תמיד על כי לא
היה לו „קול”... והדבר הזה מרר את חיייו...
רבנו של עולם! היה אומר תמיד — רבנו של עולם! רנש
זה שבי, למה נתת לי? הלאי שלא היית נותנו לי כלל, או-שהיית
נותן לי גם קול...
ובדבר הזה חטא חטאה גדולה — ובו נענש...
בניגון-חטא, ובניגון-לקה...

בכל יום ויום לפנות ערב היה מטייל בשדה...
קודם מנחה היה מטייל ולעת המנחה שב, ולא יחידי יצא, כי
השמש או הפרוש לוהו...
ובאותו יום חלה הפרוש והשמש נסע ולא היה בעיר...
והיום היה יום קיץ, וברדת היום וברפות החום, חפץ לשאף רוח
צח וילך לברו...
ויבוא עד החורשה...
ובית קטן היה עם החורשה וספסל לפני הבית...
ובבואו עד הבית — שמע קול שיר...
והשיר היה נפלא ונהדר מאד...
והקול היה קול אשה...
הוא חפץ לשוב — ולא יכול.
הוא נסח לאטום את אוניו — ואולם לשוא! הקול חדר גם
בעד אוניו האטומות, הקול מלא את כל בתי נפשו...
הוא נשען על יד אחד העצים ויקשב... והיא יושבה על הספסל
ותשר... ושירתה היתה עמוקה ורוממה...
בפעם הראשונה בחייו שמע שירה כזאת...
ולא ניגון אחד נגנה — כי אם אלפי ניגונים... קולה פוז ויפסה
מניגון לניגון... פה מלאה שירתה רוח עצבת — והנה פתאם צהל
קולה וכעין צחוק נשמע בשירתה...
קסם היה על שפתותיה... קסם על שירתה... מכשפה היתה...
ותיף גם כמכשפה...

„ערב טוב, נכירה!“ נשמע עתה קול תשובת הרב. הוא ידע מעט לדבר בלשון הפריצים; הלא כפרי היה. הפריצה עמדה. הוא ראה אותה עתה לאור הירח והנה יפה מאד: ריבה נחמדה היתה. „מי אתה, אדוני?“ שאלה. „רב אנכי!“ ענה. „רב? ... ומה תעשה פה עתה?“ „הולך אני לשוח“... „עתה? לברך?“

„ואת מי זה אירא?“ שאל; וברגע הזה רעד מאד. נדמה לו כי בדבריו אלה הטיח כלפי מעלה; אמנם בימים האחרונים הרבה לחטוא... כאלו לא יירא את אביו שבשמים. — „ואת הרוחות המשוטטות ביער, הנם אותן לא תירא?“ — „את הרוחות?“ — שנה אחריה בקול תמרון: — „לא, את האלהים אירא; ברוחות לא אאמין ולא אירא אותן.“ היא שחקה; אחרי כן העיפה בו את עיניה. והוא נבהל — כן ספר לי בעצמו — מן העינים ההן נשקף לו השטן... הוא חפץ לקום ולברוח — ולא יכול... עתה ירא מאד... פתאם... צנחה על ברכיה, ובעוד רגע ישבה לימינו... הוא רעד כעלה... — ואותי, רבי? שאלה פתאם בקול רך ואטי. בהרכינה את ראשה לעמתו. עתה היתה מבוכתו שלמה. הוא לא ידע מה לענות: ירא היה אותה מאד, מאד... אך להודות לא חפץ ולכוב לא יכול — וידום... והיא אחזה בידו...

באותה שעה, כך ספר לי, באותה שעה הרגיש ענג נעים כאשר לא הרגיש מימיו. אך אז החל להביץ את נודל נפיונו של יוסף הצדיק... הוא לא היה עומד בנסיון אלמלא עזרו לו מן השמים... באותו רגע קראו בשמה והיא קמה. — דודתי קוראה לי, אמרה, עלי ללכת. ובדברה לחצה את ידו בחכה גדולה...

הוא, כך ספר לי, הצטער באותו רגע על לכתה; מעשה שטן היה. והיא, כנראה, הרגישה בדבר, כי אמרה לו בחשאי: אל תראנ, רבי, מחר אָבוא... או, כך ספר לי, הבין את ההגדה בדבר דוד הצדיק ואביגיל... לילה היה לו לאור... אשו של יצר הרע זרחה לנו... אור מתעה...

זהו קול באשה! — אך עוד אספר לך...

הזקן החשה רגעים אחדים. אנחנו ישבנו לנוח על אחר הספסלים על שפת הנהר. הבטתי סביבי וארא מראה נעים ונפלא... השמים טהרו בטהר שאין כמוהו ויזהירו — בוהר שאין דוגמתו... הירח הלך ביקרו ובנאונו וסביביו — מלוויו נוצצים כרשפים... ושם לפאתי צפון האיר פתאם אור גדול בשלל צבעים: לבן, אדמדם, תכלת וירקרק...

וגם הוא שכח את הכל וישמע רק את הקול... עתה שמע רק את קול הזמירה האחת... והקול היה קול בת אל נכר... והוא לקח את לבנו... וכל מחשבותיו או היו אך: היא וקולה... כל הלילה עמד וישמע — עד אשר הלכה לישון... או שב הביתה... ומני אז הלך מדי יום ביומי החורשה... לבדו היה הולך... גם בערב היה הולך — ובאחד הערבים נפגשו...

ערב נפלא היה...

השמים היו בהירים והכוכבים הזהירו; הירח האיר ולאורו קרנו פני היער; כוכבי אור התנוצצו ממעל ותולעות-יוחנא מתחת; רוח צה נשב ויחלוף על פני העלים וירעידם; ויודעו היער... ומעל אחר האנמים התנשא ערפל; ומראה הערפל — כעין תכלת כהה; ומבעד הערפל הגיע לאזניו קול... והקול היה קולה... והוא הלך אחרי הקול... ויבוא עד שרש עץ נכרת וישב עליו... ישב והקשיב... וידום הקול... אז קם ממקומו וישב בדרך אשר בא. ואולם לקושייתו מצא תירוץ... מוחו היה בהיר... ונפשו שבה למנוחתה. ואולם את בהירותו, את מנוחתו קנה לו במחיר החטא... במחיר שמיעת קול אָסור... את זאת ידע; ואולם כבר הורגל בדבר... עוד לא יצא מן החורשה וישמע קול נביחת כלב, ויחרד מאד... אז נשא את עיניו ובראותו את הכלב נוכח לנגדו — וישב על הקרקע... הכלב חדל מנבוה...

„אָסמן! מי שם?“ נשמע קול לא-רחוק מגנו; והקול לא מזור לו: לא אחת כבר שמע אותו.

וירעד רעדה גדולה... והרעידה חלפה את כל יצורי גוו, והוא הרגיש רק אחת — כי ערב הקול ונעימה גם הרעידה... הוא התרומם ממקומו כי נכלם. ברנעים האלה שכח את הכלב, כי את קולה שמע. אז צעד צעדים אחרים וישב על אחת האבנים בצדי המסלה. הכלב שכב לרגליו.

„אָסמן, אִיךְ?“ נשמע עוד הפעם קולה המהול ברעד. היא יראה, כנראה, ללכת באין כלבה אתה. הכלב השמיע קול נביחת ענג. והוא שמע עתה את קול צעדיה. לקום חפץ וללכת — ולא יכול.

והיא קרבה אליהם ולננה הירח ראתה איש עברי יושב והכלב שוכב לרגליו... או השתוממה מאד... „ערב טוב, אדוני“, אמרה בשפת הארץ בהבלינה על פחדה. היא רמוה לכלבה ללכת אחריה; ואולם הכלב לא נע ולא זע... השומע אתה? הכלב לא נע ולא זע... האם לא נפלא הדבר? כלבה היה הרע בכל הכלבים, והוא שוכב במנוחה לרגלי עברי מזור לה ואיננו נוכח וגם ללכת לא יאבה. מה זה היה לו? מי הוא העברי? שאלה את נפשה.

זה היה אור הצפון...

רוח חם נשב ויחלק את פני ולחיי ויחם לי...

באותה שעה חמותי וארא אור...

וכה עבר עליו ומקמה.

ימים ולילות עסק בתורה — ולא הועילה לו...

במצוות היה עוסק, בצדקה וגמילות חסדים — ולא לעזר...

בביתו התבודד ואת אשתו בקש לשמור עליו — ולחנם...

חבור היה כותב... חרושי תורה היה ממציא — ולריק ולמפה

נפש...

הוא הרר רק בה ורק אותה ראה... יצרו התנבר עליו תמיד...

ועצות חפש ותחבולות — ולשוא...

ולאחרונה החליט ללבוש שחורים ולהתעטף שחורים וללכת למקום

שאין מכירים אותו...

וכן עשה...

ויסע לאסוף חתומים על ספרו.

ימים רבים היה נודד ממקום למקום... ולא חטא...

לביתו ירא לשוב... אך כאשר הציקה לו אשתו במכתבים, אז

נאות לה וישב.

ימים אחרים ישב בביתו במנותה — ויהי באחד הלילות וישמע

קול זמרה... וימהר — ויעורר את הרבנית משנתה ויספר לה את כל...

ותתחלה הרבנית מאד, ותסע ביום השני לאלוהה אל הצדיק...

ואת השמש ואת הפרוש צתה לשמור עליו...

והוא שב לספר...

בלילה ההוא נדרה שנת הרב... הוא התהפך על משכבו ולא

יכול לישון; ויקם בבקר השכם... הרבנית השתוממה...

בלילה השני רץ כמשונע היערה...

האמנם תדמה כי נקל היה לו הרבר? לא, לא... כל היום

נלהם עם יצרו, ובלילה נבר עליו יצרו ויוכל לו...

אך... בערב הזה לא מצא אותה... אורחים באו אליהם ותלך

עמם לשוח, כן ספרה לו למחר...

הוא שב הביתה; בפתח הבית ראה את אשתו הרבנית עומדת

לבושה בבגדיה.

— איפה היית? שאלתהו.

— ראשי כאב עלי, ענה. הלכתי מעט לשוח.

הרבנית נאנחה ותלך לישון, והוא—אחריה...

בלילה השלישי לא הפין ללכת...

קריאת שמע קרא ויחל לפשוט את בגדיו, ופתאם...

כעין קול נשמע לו מחויץ; והוא נמשך אחריו מבלי דעת...

או יצא החוצה; הקול נשמע מרחוק בחשכת הלילה...

ועוד הפעם הלך אחרי הקול...

ויהי בבואה אל הצדיק ויצא לקראתה ויאמר: בואי אשה השובה,

אשה מרת נפש...

ויתמהו העם מאד...

ויען הצדיק — נביא אלהים היה — ויאמר: אשת תלמיד חכם

היא; נצר משרש עליון, משרש רוד המלך, נעים ומירות ישראל, והיא.

צדיקה יותר מבת-שבע ואביגיל...

וייראו זקני החסידים מאד... ויעמדו על מקומם וישמעו...

ויוסף הוא עליו-השלום לדבר: לקלל באת אלי, הפצה את כי

אקללנה, אבל...

אדני ברך — ומי יקלל?

הוא, רבון העולם, שהניגון שלו, אצל עליה מהוד קולו, האקללנה

אנכי?

נס היא נפש נבוהה, מששש... משרש... אך לא, לא אניה. יש

לתקן את שרשה... אישך יתקננו...

ילך הוא לתקן נלות שבע שנים... עד עמדו בנסיון... אז...

לכי לשלום!

הוא פגר את הרלת, והיא נסעה לביתה.

ואז... אך, למה אוניעך בפרטים? בקצור אמר לך... לולא

הרבנית שהלכה לבקשו וקראה בשמו במבוא החורשה... לולא קולה

ששמעה—כי אז לננון היה נכשל בהטא...

אך—הרבנית הצילתהו...

הרבנית לא ידעה דבר... אבל, כנראה, נבא לה לבה רע, כי

לא יכלה לישון, ובראותה כי מתמהמה הוא בחויץ ותלך לבקשו...

ותמצאהו... ואולם—ראה לא ראתה דבר...

המכשפה נעלמה בחשכת הלילה...

והוא הוסיף לשקוע בכצת החטא...

כמובן, במחשבה...

כל היום הבא הרר רק בה. לכו הלך אחריה...

ועצות חפש ותחבולות לחטא...; ואולם הרבנית שמרה עליו...

מי יודע את אשר היה, לולא הרבנית... ואולם גם הרבנית

בעצמה לא היתה עוצרת כה למנוע אותו מחטא...

אך, מקרה קרה לו ויצילהו... לפי שעה...

חלום ראה בלילה הבא...

ניהנם ראה פתוח לרגליו ויתעשת ויתעדרד...

ויסע הרב הלך ונדר שכע שנים...

ורק עוד שבוע ימים היה עליו לענות את נפשו בגלותו... מצום

נדליהו עד יום כפור... והוא בא לעיר גדולה...

ובאחד הערבים—מעשה שטן הוא—וישמע את קולה ויתקפהו יצרו...

וביום השני עמד כל הערב לפני התיאטרון שלהם, ששם שרה,

וישמע את קולה ויבך... ואולם לברוח לא יכול...

הוא לא ראה אותה, כי נסעה אחרי כן במרכבה סגורה...

וכה עברו עליו כל ימי השבוע...

— הבה אשיר לך משלכם! קוראה היא פתאם...
 והנה שומע הוא את הנינון של כל-נדרים...
 והוא מתעורר כארי, עוזב בנדרו בידה ובורח החוצה...
 והיא רודפת אחריו, שכורה מייץ ומתאוה, נתקלת במעלות, נופלת
 ומתה...
 נשמתה מצאה תיקון על ידו...
 ..

ובהושענא-רבה בא אל הצדיק...
 אז — היה לבעל תשובה... בפרישות ישב — באלוה...
 הרבה תורה למד, בנגלה ונסתר עסק, בצדקה זבגמילות-חסדים,
 והעיקר — בעבודה... ביציקת מים על ידיו עליו-השלוש...
 וכאשר נזר עליו יצרו ויחפין רשמוע נינון — בא וישמע את
 נינונו הוא זכרונו לברכה... אז שכח את העולם ויהי מתיחד עם קונו...
 ופעם אחת כבדהו הצדיק לעבור לפני התיבה בתפלת כל-נדרים...
 אז ידע כי נרצה עונו...
 ובשנה ההיא מתו שניהם: הצדיק והוא.
 אלו היו צדיקים! ..

הוקן נאנח וידום.

הבטתי וארא: השמים התקדרו בעבים... ..

תשובות הרידקציה.

כתביד קטן, שלא נתקבל לדפוס, אינו מושב לבעליו. כתביד
 גדול, שלא נתקבל, מונח למשמרת בבית הרידקציה עד כרי ששה חרשים
 ומושב במשך הזמן הזה רק כשנשלחו מרקאות לחזרה או כשיבוא איש
 לבית הרידקציה לקחתו. הרידקציה אינה רואה את עצמה מחויבת לענות
 על מכתבים פרטים, אפילו כשיוספו על המכתבים מרקה לתשובה.

לה' י. כ. בווארשא. — מזמר אתה:

- . . . . . מי זה יבינני
- תעודת כל החיים פה עלי אדמות?
- מה המלחמה פה ביבשה, במים?
- מה כל הפגעים, כל חלי וצרה?
- מה התבל כלה ומה המה החיים?
- . . . . .
- ומה הוא השכל, הבינה בת השמים?

ועל כל אלה עלינו לענות אותך במחיר מרקה בת שלש קופיקות שאתה מצרף
 למכתבך? !... הרשנו נא להגיד לך, כי במחיר קטן כזה אין אנו יכולים ואין
 אנו נזקקים לפתור את «תעודת כל החיים», — בשירך השני אתה קורא: «בלו
 הרעיונות, תמו הדמיונות!» — מאמינים, מאמינים אנחנו לך את כל זאת, ארון
 נכבד!

כמושנע רץ כל ימי השבוע אחריה... אחרי מרכבתה...
 אך היא לא ראתה... היא היתה שקועה בחבלי-תאוות וחבלי-
 עולם... אוהבים רבים היו לה, פריצים וסגנים, ולכן לא ראתה...
 וגם הוא לא ראה אותה...
 לאחרונה החל לחפש עצות למען יראה, וימצא...
 מעשה שטן הצליח...
 לא! מאדני היה הרבר... נשמתה היתה מחכה לתיקון...
 גדולים מעשיו יתברך... אך גדולים גם מעשיהם יהיו...
 בערב יום הכפורים פשט את בנדריו וילבש בגדים אחרים...
 אחרי כן גלה את פאותיו ואת זקנו וילך לתיאטרון...
 ושם שמע את קולה ושם גם ראה אותה...
 וגם היא ראתה — ותקראהו אל ביתה...
 והיא אכלה ותשת... ואולם הוא חסו-שלום לא אכל ולא שתה...
 ותלענ לו המכשפה ותהתל בו לאמר: הירא אתה לאכול טרפות?
 והוא יושב ומחריש ומביש ומקשיב. מזיו פניה החצופות שבע,
 וירוה—מנעם קולה... כך ספר לי...
 כי נננה גם בביתה... על הפסנתר נננה ובקולה מלאה.

ויצרו נבר עליו...
 והיא פשטה את בנדיה — ובגדים קלים לבשה...
 ותשב לצחק עמו...
 ויצרו הולך ומתגבר...
 — נשקני! אומרת היא אליו...
 והוא רועד כעלה...
 — אם לא תנשקני — ונשקתיך אני! קוראה היא בקול ומחבתו
 ונושקת לו... אחרי כן מוסיפה: הגם עתה לא תנשקני?...
 והוא מחריש כאבן דומם... כל עצמותיו תרעדנה...
 והיא מוסיפה לנשק...
 — ננני נא דברימה!... מבקש הוא ממנה.
 — ואז הלא תעשה חפצני...
 הוא שותק...
 — התעשה? שונה היא את שאלתה.
 הוא שותק...
 — אם כן לא אנן...
 — ננני! מבקש הוא בתחנונים: ננני, שירי, זמרי!... את הכל
 אעשה... ..

והיא מנגנת.
 אחר נשק לה...
 והיא חפצה יותר... מתחננת אליו, והוא...
 ציצייתו באו וטפחו לו על פניו...
 והוא בוכה. רבונו-של-עולם! גועה הוא בבכיה, קול זה שבה למה
 נתתו? הלא נלוי וידוע לפניך כי אנחנו בשר ודם, כי יצר לבנו רע
 מנעורינו? רבונו של עולם! אם נתת לה קול זה ופנים אלו, אם מהודך
 אצלת עליה, האפשר הדבר כי להחטיאני עשית כל אלה? היש חטא
 באיש המכיר במתנתך ורוצה... להתדבק בך, בחלק שאצלת על בת אדם?...
 היש בזה חטא?
 והיא מוסיפה לנגן ולשיר...

לה' י"ל ט, בוש-קא. — אמת כי אתה הוא «דיין ומוסמך לרבנות מאת גאוני ליטא», ואמת ג"כ כי «כני ציון יגילו במלכם במהרה» הוא לפ"ק נחמד מאד, ואולם את שירך «עוקבא דמשיחא» אין אנו יכולים בכל זאת להדפיס. אולי די לך אם נדפיס במקום הזה את החרוזים המעטים לאמר: «ותסע בת ציון ותבוא מערבה — ויהי כי הקריבה לאוסטרייך המדינה — הקשיבה רב קשב אף קמה נצבה: — למ-ן ציון לא אחשה בוקע מוינה!» —

לה' ז. נ. מ.ס. — במאמרך בן ארבעים או חמשים שורות אתה כורך פורגום, קולטורה, נועמצשע, טולסטוי, שו"ע, חיים, מהלך חדש וכו' וכו' וכתבם ביחד, אכן זה הוא כשרון! — במכתבך הפרטי אתה אומר, כי כותב אתה את דבריך רק על גבי הצד האחד ואת הצד מעבר השני אתה מניח פניו, כראוי למי ששולח דברים לדפוס. ואולם טוב כי תעשה עוד יתרה וגם את הצד מעבר מזה תניח פניו.

לה' ר. י. בק-נא. — בשירך אתה אומר:
לבי, הנה ארגיש
תאכל (?) בי לאט,
ומי זאת, לי הגידה,
עשה אם לא את.

הוי, הוי על נטיה זו שלאהבתך לאכול לבכות דוקא! אכילה זו משונה מאד באמת. ואולם מה שתתאונן כי אכלה «לאט», לא צדקת. לא נאה לנשים לאכול בחפזון, ידועה השקפתו של חברך המשורר בירון על הענין הזה. — ומה שאתה מקריש את שירך להעלמה ש. א., צר לנו מאד כי אין אנו יכולים להיות לך שליח לדבר מצוה זו. אולי טוב תעשה כי תשלח אליה את השיר ע"י פאסט במחיר 7 קופיקות. באחריות יעלה לך כל הענין עד 14 קופיקות.

לה' משה ז. בוו. — מומר אתה: «הסלעים נוטים (?) ראשיהם אל ירקק חרוץ בבקעה». — הסלעים נוטים את ראשיהם? דבר זה, יהיה מה שיהיה, לא נאמין לך בשום אופן!

לוח ארץ ישראל

שנה שביעית

נערך ע"י א. מ. לונץ בירושלים.

בלוית תמונות וציורים.

כולל מאמרים ע"ד תולדות ארץ ישראל ומצבה בזמן הזה, תכונת מושבות אחינו בא"י ומעמדן, תמונות מחיי הפלחים וכו' ידיעות שמושיות הנוגעות לא"י ועוד.

מחירו 40 קאפ' עם פארטאָ 46 ק'

להשיגו אצל חברת אחיאסף, ווארשא.

החתימה על מכ"ע "Die Welt"!

הסוכנות הראשית על רוסיא של מכ"ע הציוני "Die Welt", נמסרה לחברת אחיאסף ווארשא ונבקש את החותמים ברוסיא לפנות אלינו ע"פ הכתבת

Издательство „Axiacaф”, Варшава.

Verlag „Achiasaf“, Warschau.

בע"פ: טווארדא נו' 6.

מי שיש לו למכור "השלח" כרך ג'. III וברך ה' V.

יפנה אלינו ונשלם לו מחירו.

חברת אחיאסף.

יודישער פאלקסקאלענדער

** תרס"ב **

ויעבענטער יאהרנאנג.

מיט ליטערארישע ארטיקלען פֿון דר. מ. נאָרדווי, ראובן בריינין, י. ל. פּרץ, מ. ווירטה, יוסף קלויזנער, נ. באַדער, י. וואָרטסמאָן און מיט בילדער און אילוסטראַציען.

— פרייז 30 קאפ' מיט פארטאָ 40 קאפ'. —

צו בעקומען ביי:

Издательство „АХІАСАФЪ“, Варшава.

עס זענען אויך צו בעקומען די יאהרנענגע תרנ"ט תר"ס און תרס"א צום פרייז 30 קאפ' מיט פארטאָ 40 קאפ'.

ה שלח

מכתב-עתי חדשי למדע, לספרות ולעניני החיים.

המ"ל: חברת אחיאסף. העורך: אשר נינצברג.

שנה רביעית

יצאה לאור החוברת השמינית

וזה תכנ עניניה:

- (א) סניגורא. (השקפה היסטורית. ב.)
- (ב) חקי יחזקאל ביחוסם אל תורת משה. דר. ש. קרויס.
- (ג) רשימות אמן עברי. ראובן בן מרדכי בריינין.
- (ד) הכתב והסכת. (סוף). א. שולמאן.
- (ה) התלמוד (סקירה כללית. המשך). תלמודי.
- (ו) הקבצן העור (ספור. סוף). אליחן מוירדאניק.
- (ז) הרי גלבוע. (שיר). א. ליבושיצקי.
- (ח) תרגום צרפתי חדש לכתבי הקדש (בקרן). ד"ר דוד ניימרק.
- (ט) שפת עבר וספרותה באמריקה. מ. ג. רייזין.
- (י) רועים ועדריהם (ה). מ. שמונאי.

(יא) ענינים שונים (מכתב אל העורך, מרדכי בן הלל

כה"ן. — כיצד מכרית. א. ז. ראבינאוויטש). מחיר החתימה לשנה: כרוסיה 6 ר"ב, באוסטריה-הונגריה 16 קראנען כאשכנז 18 מארק, בשאר ארצות 17 פראנק, בארץ-ישראל 15 פראנק לחצי שנה: חצי המחיר הנ"ל.

לחותמים על השלח ויהרור' ביחד יוול המחיר בשני רוב, וישלמו לשנה 10 רוב, לחצי שנה 5 רוב, לרבע 2.50 רוב.

כתבת השלח:

Издательство „АХІАСАФЪ” Варшава.

רוח "אחיאסף" לשנת תרס"ב

שנה תשיעית.

שנות קיומו של לוח אחיאסף תשע מעידים על ערכו וטובו ועל סגולתו הפנימיות המחכות אותו על קהל הקוראים. הלוח כולל ספורים, שירים, ציורים, מאמרים פובליציסטים ומדעיים, השקפות על מאורעות השנה ושאלות החיים, תולדות אנשי שם המצוינים בפעולותיהם בעבר ובהווה, תמונות וציורים נחמדים, וכו' וכו'. בשנה זו הוספנו פרק חדש בשם "מראשית השנה עד אחרית השנה" הכולל סקירה עמוקה ומשפט צדק על כל המאורעות החשובים בחייהם הרוחניים של אחינו בכל הארצות במשך דשנה החולפת, בכלל הוספנו בשנה זו גליונות שלמים על עצם הספר (החלק הספרותי לבד מהויק בשלשים באנען) הכוללים ענינים רבים ונכבדים, והיתה ההוספה הזאת במקום ספר מיוחד הנספח בתור תשורה.

בלוח אחיאסף תרס"ב השתתפו כמעט כל טובי הסופרים והחכמים, וזה תוכן החלק הספרותי:

- (א) לר' כיון ערבים (שיר), יעקב כהן.
- (ב) לה' במחזה (שיר), יעקב קפלן.
- (ג) לו' שיחת רוחות, מ. ל. ליליענבלום.
- (ד) לו' ר' זכריה פראנקל (למלאת מאה שנה ליום הולדתו), דר. ש. ברנבלר.
- (ה) לח' יום היהודים בגרמניה (לתמונת הפרוד' מ. פיליפסון), דר. ש. ברנבלר.
- (ו) לט' ר' מאיר איש שלום, ראובן בריינין.
- (ז) ס' ר' אליעזר שולמאן.
- (ח) מא' יצחק ליבוש פריץ.
- (ט) מב' י. י. ווייסבערג.
- (י) מג' על פתחו של גיהנום, י. ה. טיבוב.
- (יא) מד' מראשית השנה עד אחרית השנה — (סקירה על המאורעות של שנת התרס"א): השקפה כללית, הציונות בוסן הזה, הקונגרס הרביעי ותוצאותיו, התנועה הציונית בעם, האספות המחויבות והמדיניות, העבודה הקולטורית, האספות הגליליות ברוסיה, אספת הציונים באלמייץ, האספות בלמברג ובאמיריקא, אספת תלמידי חכמים צעירים כמונכען, טבע התנועה הלאומית, המעשה והמחשבה, הבאנגק הלאומי, העכובים בתשלומי המניות, הלצכה בווארשא, המוסרים בפלשתינא, תיאודור הירצל, לפני השולטן, הקרויים של הקונוניות בפלשתינא, שנוי הסדר, הפקידות החדשה, שארת הפועלים, חברת הישוב באוריסא, מלאכות מר זינבערג ומר זוסמן בפלשתינא, בית הספר ביפו, דעת הקהל, הצירים בפאריז, מכס נרדו והצעתו ברבד הגישו החדש, יחוס הציונים בלונדון לבחירת הועד המדיני, הציונים בהנהגת חכ"ה בווינא, הרעב כנגב רוסיא, עבודת הצדקה, יחוס עשירי אחינו שכמעט למאורע זה, החכרה של עורה שנועדה כברלין, הוכוחים בועד המדיני של מסלכת פרוסיה, יום היהודים בגרמניה, מצב היהודים בצרפת, מכס גרים באלג'יר, האנטישמיות באוסטריא, מצב אחינו בגליציה ורומניה, התנועה הפנימית.
- (מא) כרוניקה עברית (מן ניסן תר"ס עד ניסן תרס"א): רוסיא, פקודות הממשלה, פסקי הדין, ארץ ישראל, אוסטריא-אונגארן, צרפת, רומניה, אנגליא, אמריקא, הונגריא, בלגיא, ארגנטינא, חינא, מארוקא, פרס, ספידות, הצטונות, חגי יובל.
- (מו) הוכרת נשמות, (מן ניסן תר"ס עד ניסן תרס"א).
- (מז) כיבליוגרפיא (ספרים חדשים).

- (א) אגרת. לוח אחיאסף
- (ב) מלחמה בשלום (ציור היסטורי), ד"ר ש. ברנבלר
- (ג) עם פתיחת החלון (שיר), ה. נ. ביאליק.
- (ד) הוא היה כהן (סקיצה), י. ברשדסקי.
- (ה) חמונה (שיר), א. הופנשטיין.
- (ו) לחנוך העם (דבר להורים ולמורים), ש. ל. ציטראן.
- (ז) ר' אברהם בן נחום מכפר מאוביץ (ציור), מ. ד. בראנרשטעטל מער.
- (ח) משיח (שיר), י. ד. כרוכוביץ.
- (ט) השתלמות שבליה והכרה מוסרית, יוסף קליוונר.
- (י) לא יצא לפעל (ציור), י. ברשדסקי.
- (יא) לילה (שיר), מ. מ. הורוויץ.
- (יב) טעמים לסדר אלה-בית, יצחק בן אשר.
- (יג) משה (שיר), דוד פרישמאן.
- (יד) שתי שנים ומחצה (ציור), מיכה יוסף ברדיטצבסקי.
- (טו) זכרונות, א. ש. פריעדבערג.
- (טז) פסוקי דינקי (שיר), יעקב קפלן.
- (יז) שבבים: א) משמרים הבלי שוא, ב) שירה וזמרה, ג) זכרון בספר, א. שולמאן.
- (יח) שומר מה מלילה? (שיר), מ. מ. דאליצקי.
- (יט) משי (מרשימותיו של עובר אורח), ש. בן-ציון.
- (כ) קץ כל בשר (חזון), יעקב כהן.
- (כא) הנחמה האחרונה (ספור), א. זינגער.
- (כב) אש מאת ה' (מכתם), יהודה ליב גורדון.
- (כג) אל אמי (שיר), יעקב קפלן.
- (כד) נחלה מבוהלת (מסעי הראשון לארץ ישראל), מרדכי בן הלל הכהן.
- (כה) בשבר נשים צדקניות (הלצה), צבי אלמאין.
- (כו) חג וחגא (ציור), א. ז. ראבינאוויטש.
- (כז) עוקצים ופרי מחשבות, ש. בן ציון.
- (כח) במה? (ציור), י. שטיינבערג.
- (כט) זכרונות (ציור), הג"ל.
- (ל) הישרכים ומלך, הג"ל.
- (לא) דוד דוד (משה ליב ליליענבלום, דוד פרישמאן), דר. מ. י. ברדיטצבסקי.
- (לב) אהבתך עמי (שיר), דר. סולער.
- (לג) עלה נופל, א. לודוויפול.

ואלה התמונות אשר באו בלוח אחיאסף תרס"ב:

- (1) ר' זכריה פראנקעל.
- (2) פרוד' מ. פיליפסון.
- (3) מאיר איש שלום.
- (4) אליעזר שולמאן.
- (5) יצחק ליבוש פריץ.

מחיר הלוח 1 רוי"ב, עם פארטאָ 1,30 רוי"ב, מכורך 1,40 רוי"ב, עם פארטאָ 1,70 רוי"ב.

המחיר הנזכר נקצב רק עד מ"ו תשרי ובעבור הזמן יעלה מחירו והיה 1,80 רוי"ב, ועם פארטאָ 1,60. מכורך 1,70, עם פארטאָ 2 רוי"ב. הערה: עלינו להזכיר כי בהיות להלוח מספר סטחים וידוע של קונים שנה הננו מדפיסים אותו רק במהדרוא אחת ולכן קרה בשנים האחרונות כי אספו העק"ו לגמרי מן השוק מיד אחר חג הסוכות עד כי היינו מוכרחים אח"כ לפרסם מודעות כמכ"ע כי הלוח נסכר כלו כרי שלא להטריח את הרבים וגם את לשכת אחיאסף בכתיבת סכתבים להנמ. ולכן, כל אדה מן הקוראים, המוסים והסוכנים שיש להם חמץ בלוח אחיאסף יואילו נא להיות מן הרוויים.

בע"פ: טוואַרדא נוי 6. "Axiacaф" Варшава. Издательство

רשימת ספרים חדשים שנכנסו אל בית מסחר הספרים
אשר לאחיאסף.

תורה נביאים וכתובים, הוצאות מ. שולץ, פורמט קטן	
מכו' בר	75 —
מכורך טוב	1 25
עור פרימא	1 75

השלח כרך ו' — 3

מכורך הדר	3 40
-----------	------

הזמיר, שירים, אהרן מירסקי	30 —
הצופה לבית יעקב, ראָזענפֿעלד (עם פֿאַרמאָ)	40 —
מאין ולאן, ספור, ר. ברודס	20 —
משלי ישראל, למקרא בני הנעורים, שמעון בן-לוי שיינפּיין	30 —
רבני מינסק וחכמיה, בן ציון אייזענשטאדט	60 —
כל שירי מ. מ. דאליצקי	60 —
שלשה כפורים, ר. ברודס	10 —
תלמוד בבלי, בכרך אחד (נייר טוב)	4 50
פראקטישע בוכהאלטער, לעוויק, 2-טע אויסגאבע	1 60
דארוויניזמוס, אָדער דארווין האָט געמראָפֿען, ב. פּייגענבוים	10 —
ספר הזכרון השלם, לתלמידים לרשום בו את שעוריהם ונלוו בסופו שירי ציון בש' עבר ווארגאן	10 —

Я. С. Б-нъ общій взглядъ на сионизмъ	5 —
М, М. Марголина основныя теченія въ исторіи еврейскаго народа	50 —
Еврейскія мелодіи, сборникъ стихотвореніи	15 —
Палестина, прошлое Палестины, страна населеніе евр. колоніи etc.	25 —
Сионизмъ его сущность и теченія, Д-ра I. А. Штейна	—

Чартеръ פרו'ס מ. ביעלקאָווסקי, הוצ' אחיאסף	25 —
--	------

Помощь евреямъ пострадавшимъ отъ неурожая	
литерат. художеств. сборникъ	3 50

Дибора, поэма	I. М. Левита	20 —
Одна истина повѣсть	«	25 —
Стихотворенія	«	50 —
נ א ט ע ן		
Herzl-Marsch A. Perlzweig		60 —
דגל יהודה		60 —
נחנו עדים		60 —

כל המקחים הם לבד פארטא.
Издательство „Ахיאсафъ“, Варшава.
Verlag „ACHIASAF“, Warschau.

כריכות מהודרות

להשלח כרך VII (שביעי) 1901

נמצאו למכר.

מחיר כל כריכה 25 קאפ., עם פארטא 30 קאפ., מחיר כל כרך מכורך מ'השלח" — 3.40 ר"כ.

Издательство „АХІАСАФЪ“, Варшава.
Verlag „ACHIASAF“, Warschau.

עם איו הערויס פון דרוק
און צושיקט צו די אבאנענטען

„דער יוד“ Nr. 40

אינהאלט :

- (א) וויעדער אין באַזעל.
- (ב) איין וואָרט איבער די חדרים. ד"ר מ. א. אייזענשטאדט.
- (ג) פּאָליטישע איבערויכט.
- (ד) יודישע שטעדט און שטעדטליך. אמת.
- (ה) דער 5-טע קאנגרעס.
- (ו) די יודישע וועלט.
- (ז) ליעד פֿון אַ פֿערוואָנעלטען.
- (ח) גאָסען-בילדער: דאס מענשענרעדליך.
- (ט) די זומערפּוויגעל. א מעשה.
- (י) אַ תשובה דעם ה' שלום-עליכם.
- (יא) איבער דער גרויסער וועלט.
- (יב) ליטעראַרישע נייעס.
- (יג) א בריעף צום פּאָלקסדיכטער ש. י. אבראמאוויטש. (פֿעלעטאָן).

דוד גאָלד

אבאנענט פרייו: אין עסטערייך-אונגארן: יעהרליך 12 קראָנען. האלב-יעהרליך 6 קראָנען, פיערטעליעהרליך 3 קראָנען. אין רוסלאַנד: גאנציעהרליך 5 רובל, האלביעהרליך 3 רובל, פיערטעליעהרליך 1.50. אין דייטשלאַנד: יעהרליך 10 מאַרק, אַרץ ישראל: 12 פֿרנק אנדערע לענדער 15 פֿרנק, אמעריקא און ענגלאנד 10 שילינג.

Издаельство Ахיאсафъ, Варшава.

Вышелъ изъ печати:

ЧАРТЕРЪ

историко-сравнительное изслѣдованіе

Г. А. ФѢЛКОВСКАГО.

Содержаніе. Неясность представленія о Чартерѣ Евр. колон. Банка и необходимость Историко-Сравн. изслѣдованія. Опреѣленіе понятія. Исторія Чартеровъ въ Англіи, Голандіи и Германіи. Превращеніе Общества въ Государство. Чартеръ евр. колон. Банка.

Цѣна 25 коп. съ пересылкой 29 к.

Товарищество „АХІАСАФЪ“, Варшава.

שפיגעל-פאבריק ל. אידעלזאק, ווארשא

רימארס קאני 10

עמפֿעהלט ויין גראָסעם לאַנער פֿאַן פֿערשיעדענע שפּיעגעל שפּיעגלנלאַם, טרעמאַ שפּיעגעל אויוו. פֿערקויף ענגרע עט דעמאָיל.

ПОСТУПИЛЪ ВЪ ПРОДАЖУ

Литературно-Художественный Сборникъ

„Помощь евреямъ, пострадавшимъ отъ неурожаа“

(Большой томъ 4^о, IX + 500 стр.)

Содержание: Вл. Поткинъ, Нѣсколько словъ по поводу Сборника.—Вл. Короленко, Огоньки.—Анад. Ив. Янжуль, Какъ я трусѣ враздвоялъ.—М. Лохвицкая, Мученикъ вашихъ дней, стих.—Э. Зола, (перев. Р. М. Хинъ), Въ защиту евреевъ.—Проф. В. Бузескуль, Профессоръ-гуманистъ.—Проф. А. Чупровъ, Общества взаимопомощи въ Италіи.—Н. Бальмонтъ, Цвѣтокъ стих.—Проф. Б. Чичеринъ, Изъ письма къ Н. К. Ревненкамффу.—С. Я. Надсонъ, Незданное стихотвореніе.—Проф. Н. Тимирязевъ, Творчество природы и творчества челоѣка.—Проф. М. Ковалевскій, Новыя данныя о Ж. Ж. Руссо.—Л. Мельшинъ, Ферганскій орленокъ.—Д-ръ Н. Баженовъ, Больные писатели и патологическое творчество.—Пр.-доц. П. Новгородцевъ, Революціонный идеализмъ Гегеля въ изображеніи Гайма.—Семень Юшневичъ, Невинные.—Петръ Струве, Къ литературно-общественной исторіи крестьянскаго вопроса.—Петръ Кожевниковъ, На Гудари.—Проф. И. Сѣченовъ, Участіе органовъ чувствъ въ работѣ рукъ у зрячаго и слѣпого.—П. Я. Соѣвъ на чужбинѣ, стих.—П. Обнинскій, Ограбленные слова.—Кн. В. Барятинскій, Горе.—Пр.-доц. С. Булгаковъ, Къ вопросу о законодательномъ регулированіи домашней промышленности.—А. Дьяновъ, Изъ записной книжки стараго любителя природы.—В. Вересаевъ, „Изъ Гезиода“.—Проф. В. Герье, Изъ исторіи яростерпимости.—Вѣра Потемкина, Соривка.—Пр.-доц. А. Низветтеръ, Русская утопія XVIII столѣтія.—Георгъ Брандесъ (пер. Р. М. Хинъ), Россія.—Проф. Н. Стороженко, Философія Донъ-Кихота.—Т. Щеплина-Куперникъ, Памяти И. И. Левитана, стих.—А. Е. Грузинскій, П. В. Шейвлъ.—Н. В. Тепловъ, Изъ новой литературы о Бастиліи.—Вл. Соловьевъ, Талмудъ и новѣйшая литература о немъ въ Австріи и Германіи.—П. Я. Именемъ любви, стих.—А. Джинзельговъ, Бисмаркъ и Лассаль.—К. Бальмонтъ, Соединенные, стих.—Проф. Ѳ. Мищенко, Антигова Кривонъ,—К. Бальмонтъ, Праздникъ свободы, стих.—Пр.-доц. М. Туганъ-Барановскій, О законѣ паденія нормы прібыли Маркса.—С. Шамбинаго, Слѣды непосредственнаго вліянія евреевъ, сказавшіяся въ памятникахъ древнерусской письменности.—Ж. Дарместетеръ (пер. Ел. Герье), Раса и Традиція.—Пр.-доц. С. Котляревскій, Историческое значеніе проповѣднической литературы во Франціи XIII вѣка.—Юрій Веселовскій, Евреи въ изображеніи современныхъ французскихъ беллетристовъ.—Н. Никольскій, Иудеи при Маккавеехъ и Асмонеяхъ,—М. Горькій, Погромъ.—Максъ Нордау (перев. М. Луцкъ), Сионизмъ.—Александръ Савинъ, Замѣтка о первоначальномъ накопленіи въ изображеніи Маркса,—Вл. Каллашъ, Школьные литературныя общества 20-хъ гг. XIX в. Пр.-доц.—Н. Романовъ, Основные черты творчества Джотто, В. Б. (А. И. Герденъ) Изъ писемъ путешественника.—А. Вербицкая, Эстетика.—Вл. Междановъ, Въ сумеркахъ, стих.—А Субботинъ, Настоящее положеніе еврейскаго вопроса.

Автографы Э. Зола, И. С. Тургенева и А. И. Герцена.

Рисунки Л. Пастернака, В. Сѣрова, В. Переплетчикова, А. Архипова, С. Иванова, В. Полѣнова, И. Левитана и И. Рѣпина.

Складъ изданія: въ Сиб.—въ конторѣ „ВОСХОДА“

Площадь В. Театра, 2, Телефонъ 955.

Въ Москвѣ—у В. О. Гаркави, Арбатъ, Никольскій пер. соб. домъ.

Цѣна Сборника 3 р. 50 к. Пересылка за 4 фунта.

Продается во всѣхъ книжныхъ магазинахъ и въ издательствѣ „Ахיאсафъ“, въ Варшавѣ.

יכולים לקנות

על ידי כל מיני סחרות בעסעראביען היינו קוקוריוא חמים, שעורים, שפון, רעפאג, יין, אנוויס וכדומה.

כתבתי: г. Бѣльцы (Бесс. г.) Л. Розенталю.

רשימת ספרים ישנים: שנכנסו אל בית נסחר הספרים של חברת „אחיאסף“ בווארשא.

- 20 אגרות בעלי חיים, לר' קלונימוס
- 50 אני לדודי, תרגום שני על מגלת אסתר עם מבוא וביאור מאת י. מונק
- 75 ארץ חמדה, סאקאלאוו
- 1 20 אוצר טוב, כולל דברים עתיקים: קשת ומגן מאת ר"ש בן צמח ומפענה נעלמים
- בית תלמוד, מכ"ע יצא ע"י אייזיק הירש ווייס ומאיר איש שלום, שנה א', חוב' א'-ג' ו', מ'-י"ב, שנה שנייה, חוב' ד' ו', י"א, י"ב, מחיר כל חוב' האמונות והדעות, מרבינו סעדיה גאון, לייפציג
- 25 שנה שנייה, חוב' ד' ו', י"א, י"ב, מחיר כל חוב' האמונות והדעות, מרבינו סעדיה גאון, לייפציג
- 80 שנה שנייה, חוב' ד' ו', י"א, י"ב, מחיר כל חוב' האמונות והדעות, מרבינו סעדיה גאון, לייפציג
- 90 סלוצקי עם תולדות רסיג
- 1 — הראל, קדמוניות ארץ הקדושה, קלמן שולכאן
- 75 החווה חיונות בארבעה עולמות, סאבעל
- 3 — הורב, מאת הרב ר"ש בן רפאל הירש, תרגום אהרנזאהן
- 75 כל שירי ר' האי גאון, עם הערות רייפמאן, שוח"ה
- מחקרי לשון, כולל שני ספרים: שיחה בעולם הנשמות
- 1 — ובית האסף לר' שלמה לעווניזאהן
- 1 25 מבוא המשנה, חלק שני, ר' יעקב בריל
- מאמרי ר' יעקב בכרך: א) מהעבור ומנין השנים, ב) ירח למועדים
- 1 — מאמר על פי' רשי' למסי' נדרים ומועד קטן, דובער צאמבער
- 25 מורה המורה, לר' רפאל נטע ראבינאוויץ
- 20 עשרת הדברים, באל ערבי, לרבינו סעדיה גאון, מעתקים
- 80 לשון עבר ולי' אשכנז ע"י אייזענשטערטער
- קבץ על יד: תולדות אלכסנדר מקדון ואגרות חי בן מקיץ (מקיצי נרדמיס)
- 80 שירת ציון, שיר עלילה מאת יצחק בן מאיר גאלדמאן
- 90 שירת ציון, שיר עלילה מאת יצחק בן מאיר גאלדמאן
- 80 תולדות ר"י קריש

בית יהודה, יסודתו בהררי קדש הרת וקורות האומה הישראלית, ספריה, הנהגותיה, חכמיה, סופריה וראשי התקנות שנתסדרו בכל זמן ומקום לטובת עם ישראל מאת ר' יצחק בער לעווניזאהן, שני חלקים, הוצאה חדשה עם תמונת המחבר

1 50

תעודה בישראל, ספר הכולל גדרו התורה והחכמה ודרישות טובות ומועילות, גם תולדות הרבה גדולי ישראל מכל דור ודור ותכונתם בתורה ובחכמה ובדרך ארץ מאת ר' יצחק בער לעווניזאהן, הוצאה חדשה, עם תמונת המחבר

1 —

- מאמרי חכמה, מר' חיים זעליג סלאנימסקי, ג' חוברות (חלק ראשון ושני)
- 1 — אות זכרון לאלכסנדר הומבאלד, מאת ר' חיים זעליג סלאנימסקי
- 40 יסוד העבור, מאת חיים זעליג סלאנימסקי
- 50 sraelitische Moral-Theologie, Vorlesungen v. S. D. Luzzatto, aus d. Italienischen übersetzt v. Igel
- 50 רוב הספרים הם יקרי המציאות ומחירם הוא לכר פארמאץ, עבור פארמאץ יתוסף 15% ממחיר הספר.